

Число 33

Видавництво Книгарні Василя Гришка
в Скрантон, Па.

СПІВОМОВКИ
або
ВЕСЕЛІ ВІРШІ

СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

Ціна 50 центів

1920

НАКЛАДОМ ВАСИЛЯ ГРИШКА,
437 North Sixth Avenue,
Scranton, Pa.

СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ

Rudans'kyi, Stepan

Число 33

Видавництво Книгарні Василя Гришка
в Скрентон, Па.

Spiromovky i bo veseli virshi

СПІВОМОВКИ

або

ВЕСЕЛІ ВІРШІ

СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

1920

НАКЛАДОМ ВАСИЛЯ ГРИШКА,
439 North Sixth Avenue,
Scranton, Pa.

В. Гришук

LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO
1969

PG

3948

R78 S64

1920

ПЕРЕДМОВА

Помиляють ся ті, що говорять, немов то народ наш не має гумору. Нащо далеко шукати! Перегляньмо тільки збірники наших матеріялів устних. Яке там багатство несидуваного дотепу, який щирий гумор, який сердечний сміх! Видиш в них душу, котра любить світ і мимо злиднів рветь ся до радости життя—невмпрущу українську душу. Народ, що мешкав на чудових степах перепоясаних ріками, уквітчаних луками, умасних садами й дібровами, народ, що стремів до веселих берегів Чорного моря, до якого сміяло ся небо, з яким грав ся вітер і моргали чарівливі зорі—той народ любив і умів сміяти ся. Алеж з другого боку розгуканими табунами налітали на нього найвсілякіші злидні; чужі і свої нівечили його фізичні і духові сили, марнували багатство, красу і життя. Звідти той біль, що дріжить в українській пісні, звідси той сум, що тягнеть ся за нього, як сірий вечірний дим.

Сполука радости і смутку, гумору і сентименту—се одна з прикмет української літератури. Найкрасшим нашим письменникам від Сковороди до Стефанника не бракує тої прикмети. Вони і сміють ся і плачуть, і тужать і веселять ся—усмішки і сльози, се майже нероздільні друзи в творах наших поетів.

Але жаден з них не сміяв ся так щиро, а голосно, а дзвінко, як Степан Руданський. В жаднім гумор українського народа не знайшов такого гідного представника як в нім.

Степан Руданський, син священника, родився на російським Поділю. Учився в Камінці Подільським, а опісля в Петербурзі. Ставши лікарем, переїхав на Крим до міста Ялти, де й помер 1873 року, здобувши собі славу доброго й людяного чоловіка, що радо помагав бідним, а собі не умів помочі.

Мимо злиденного життя полишив багато творів та мало з них появилося друком за життя автора. Більшість украсила що-йно забутий гріб бездольного великого поета. Збірне видане вийшло у Львові між роком 1895—1901, заходом Лукича Левицького.

Є там переклади: Іліади. Слова о полку Ігоревім, Демона, є поеми: Мазепа. Скоропада. Полуботок, є Цар Соловій, є чудові ліричні поезії, що перейшли з піснею в народ, але найбільшою популярністю тішаться “Співомовки”.

Так називався перший збірничок віршів Руданського, що появилося з літ 1859-1860, що вийшов у Петрополі. В 1880 видано “Співомовки” в друге в Києві. Тепер так називаємо ті короткі віршички Руданського, засновані по найбільшій частині на народних приказах та анекдотах, в яких гумор і дотеп лучаться незвичайною артистичною мірою та з такою легкістю віршованія, як в жадного з наших поетів, крім одного Шевченка. Тому то народ наш любить “Співомовки” та читас їх дуже радо. Він бачить в них свій власний погляд на Жидів, Циганів, Ляхів, на Москалів і Німців, на панів і попів, в кінці на себе самого, тільки переданій так дотепно і гарно і складно, як у нікого більше. З того боку Руданський містець, якому в світі не багато рівних.

Ми не знаємо чим любоватися більше, чи бо-

гацтвом мотивів. чи бистрим поглядом на світ та людий, чи легким, рівним, мелодійним віршом. Як нещасливе було жите, так красні остали ся твори.

Руданський належить до тих людий, котрих не годен згадувати без жалю. Великий поет, людина добра, душа гарна, чоловік на диво роботящий, Українець, щирий, ідейний вмер на чужині без того вдоволення, яке дає почуте гуртової роботи для народного діла і без дяки, яка від народу належить ся його найкрасшим синам.

Нехайже почитність творів хоть в части буде для Руданського відплатою за тую тяжку кривду, яку заподіяла йому невмолима судьба. *Н. Н.*

I.
НА ЦИГАНІВ

1.

Циган з хроном

*Бачили очи, що купували,
їжте, хоч повилазьте. Нар. прик.*

Ходить Циган, ярмаркує.
Лиш копійку має...
“А що тепер найдешевше?”
Мужика питає.

—Та хрін тепер найдешевший!—
Мужик йому каже:
За копійку цілу вязку
Сідуха навяже!

Побіг Циган меж сідухи.
Купив собі хроноу...
Подивив ся на ярмарок,
Тай пішов до дому...

Іде собі дорогою,
Свіжий хрін смакує...
Вертить свердлом йому в носі,
А сліз не вгамує...

Втирав, втирав Циган очн.
Далі й не втирає...
Сів під мостом і скривив ся,
Їсть та примовляє:

“Плачте, плачте. дурні очи!
Щоб повилізали!...
Бачили-ж ви препогані,
Що то купували!...”

(1858).

2.

*Місяцю, місяцю! Світши,
а не грієш, даремне у Бога
хліб їси.—Нар. прик.*

Нічка тиха, місяць світить,
А мороз крешить...
Циган сина до місяця
Лицем становить...

“Оттак, сину мій, Романе!
Оттак, дурню, стій!...
Та з пазухи вийми руки,
До місяця грій!...”

Стоїть бідне Циганятко,
Холод камінить...
А старий пішов до хати
Люднй туманить...

Витуманив кусок сала,
Хліба бохонець;
Вийшов з хати та до сина—
Син, як камінець...

“Ой місяцю, Циган каже,
Жаль твої краси!
Ти лини світни, а не грієш—
Дармо хліб їси!...” (1858)

3.

*Вмісьте, кумцю, варити,
не вміли давати.—Нар. прик.*

Пішов Циган на толоку
До сусіда зраня;
Та в сусіда без обіда
Косив до смерканя.

Ізнеміг ся сіромаха,
Косить і не косить...
Аж під вечір пан господар
Вечеряти просить...

Іде Циган вечеряти
Та слину ковтає...
Садовить ся на покуті,
Щояє розпускає...

Садовить ся на покуті,
Вишив пів бляпанки,
Та як муха до патоки
Пришав до маслянки...

Пришав Циган до маслянки,
Яндилу кінчає...
Аж тут кума вареники
З печі висуває...

Схаменув ся бідний Циган,
Та вже не поможе!...
Із'їв кілька вареників,
А більше не може.

А тут іще й вареників,
З стола не прийняли,
Як порося печенее
До хрону подалл...

Подивив ся бідний Циган,
Тай став примовляти:
“Вміл, кумцю, ви варити,
Не вміл давати!...” (1858).

4.

Без язика коняка

Вивів Циган на ярмарок
Коня продавати...

Посходились ярмаркові
Стали оглядати...

Оглядають. кінь як сокіл
І ганчу не має!
А сам Циган кругом ходить,
Та все промовляє:

“Що конина, то конина!
А щоб язык мала,
То вонаб вам, люди добрі,
Всю правду сказала!”

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає...
Аж конина його справді
Язика не має...

(1858).

5.

Циганський похорон

У Цигана вмерла мати,
Нічого діяти!
Іде Циган до батюшки,
Просить поховати...

—А як хочеш поховати?
Може по циганській?—
Ні, батюшка, прошу таки
Вже по християнській!”

—То то буде рублів десять
Тебе коштувати!—
“О, нічого то, панотче!”
В нас дорожча мати!”

Поховав під Циганиху,
За грони питає...

Аж тут йому сороківку
Циган витягає...

—Сороківку? піп питає...
А то-ж твоя мати!
А тиж за ню рублів десять
Обіцяв ся дати!

“Рублів десять!”...—Циган каже
За трупа гнилого!
Та вона не варта була
І живою того!...” (1858).

6.

Циган в огірках

Сидить Циган на городі
Темненької ночки:
До блискавки вибирає
Чужі огірочки...

Та все собі промовляє:
“Блшени, Боже, блшени!...”
А господар його з заду
Як вилами свисне...

—А сто бісів в твого батька
Та у твої груди!...
Розкрадати мою працю!...
А що тепер буде?...

“Ой батечку, голубчику!
Чиніте, як знайте!
Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!...”

—Оже-ж кину! “Бійтєсь Бога!”
—Кину, бісів спну!
Підняв Цигана на руки,
Тай через пліт кинув.

Підійняв ся вражий Циган,
 Та як зарегоче:
 “Міні того й бракувало:
 Добраніч, панотче!” (1858).

7.

Лев і пролев

Іде Циган по діброві
 (Десь лихо носило...)
 При нім пара вареників,
 Люлька та кресло...

Чорний, темний, як та хмара,
 По лісі блукає...
 Йде номалу, курить люльку...
 Аж лев вибігає...

Вибігає, став, питає:
 “Хто ти, чорний враже?”
 —Скажи перше, хто ти, враже?
 Циган йому каже.

Стрепенув звір головою
 “Я лев”—промовляє!...
 —Ти лев собі, а я пролев!
 Циган одвічає...

“Ходім битись! лев говорить.
 —Та ходімо, враже!
 Тільки я ще не обідав—
 Циган йому каже...

—Як даси що попоїсти,
 Трохи підкренитись,
 Тоді піду я з тобою
 В чисте поле битись!

“Та нічого, лев говорить,
З тобою робити!
Мушу тобі на закуску
Хоч телицю вбити!...”

І кинув ся межп стадо,
Телицю вбиває...
Пазурами шабатує,
Шкуру іздирає...

Оббідував як годить ся,
Сів коло телиці;
А Цигану дає шкуру
І шле до криниці...

—Біжи, каже, до криниці,
Та не забавляй ся!
Як набереш води повну,
Бігцем повертай ся!...

Пішов Циган; тай криницю
Навкруги копає...
Лев приходить. “Що ти робиш?”
Цигана питає...

—Та же бачиш, що я роблю!
Криницю копаю!
Що я тобі шкурлатами
Все черпати маю!

Принесу тобі криницю,
Тай роби, що знаєш!...”
“Ну, небоже, лев подумав,
Добру силу маєш!...”

І нагнув ся сам за шкуру,
Води набирає...
А Цигана за дровами
У ліс посплає...

Пішов Циган, дере лико,
 Дуб до дуба вяже...
 Лев приходить, подивив ся:
 “Що ти робиш?” — каже.

— Та же бачиш, що дубину
 До купи збираю...
 Оттак возьму усю разом,
 Тай повириваю!...

Подивив ся лев на него.
 Махнув головою...
 “Отсе думає, на лихо
 Здибав ся з бідою!...”

Бере його до телиці
 Живо відсилає...
 А сам дуба молодого
 При землі ламає.

Зломав дуба молодого,
 На крижі крижувє...
 Тай сердечний пагадав ся,
 Що вогню бракує...

Приніє дрова, тай гадає,
 Де вогню узяти...
 Але Циган йому каже:
 — А що, леве брате?

Вдарим в камінь пазурами!
 Хто вогню добуде,
 То той у нас і без бійки
 Найспльїнциий буде?

Ідуть вони до каміня,
 Разом поставали,
 Як ударив лев у камінь—
 Кохті позлізали...

Заревів лев, підняв лапи,
Лапи обюшило:
А наш пролев добуває
Губку та кресло...

Як ударив—скала ціла
В іскрах загоріла
І до разу суха губка
Димом задиміла...

Ідуть вони до телиці.
Вогонь розкладають:
Розботовують телицю.
Стегна запікають.

Запікають товсті стегна,
Обід спорядили...
Спорядили обід сүтній.
На двох розділили...

Посідали і балюють...
Лев аж припадає...
А що Циган вже й наїв ся,—
Решту розкидає.

А за ним голодні птахи
Купами літають...
Що розкине вражий Циган,
Мигом поїдають...

Лев поглянув—його пролев
Вже й кісток не має...
Лежить собі проти сонця,
Живіт вигріває....

“А що, брате, будем битись?”
До Цигана каже...
—Та вже-ж битись, не миритись,
Але чекай, враже!

Возьми перше, стисни камінь—
 Як води добудеш,
 То тоді ти і без бійки
 Найспльнійший будеш!

Бере камінь лев у лапи,
 Потряс головою...
 Як потисне... камінь тріснув,
 Сиплеть ся мукою...

—Видиш, враже, Циган каже,
 Й води не добудеш...
 Та як же-ж ти ізо мною
 Бороти ся будеш?

Оттак тисни, як я тисну!
 Циган промовляє,
 Та руками вареника
 Що сили стискає...

Заюшила сироватка...
 Видиш, Циган каже,
 Що вас дваццять таких левів
 Того не докаже!

Та ще лучше вареника
 Перед левом тисне!
 Тепер, каже, бісів леве,
 Хто з нас лучше свисне?...

Підійняв ся лев могучий,
 Як на лапи стане...
 Та як зареве, як клясне!
 Аж волося вяне!...

—Тепер я, вже Циган каже,
 Тільки не диви ся
 А то й очі повиплазять
 І сам повалити ся!

Лев нагнув ся, сиюцив очи,
 Стоїть, ані писне...
 А тут Циган ломакою
 Як під вуха свисне...

За шуміло, загуділо,
 Задзеленькотіло...
 І в очах стома свічками
 Запалахкотіло...

“Не чортп-ж мінї надалк
 З тобою счешитись...
 Ні, небоже, що вже хочеш,
 А не буду битись!...”

—Е, боїш ся, бісів леве!
 Циган став казати,—
 Неси, враже, шкуру гроший
 До моєї хати...

Тоді тільки я з тобою
 Миром помиру ся...
 Як не хочеш, то я зараз
 Із тобою бю ся!...

Став, подумав лев могучий;
 Нічого діяти!
 Коли хоче біда гроший,
 То тра біді дати...

Бере шкуру, йде за грінми,
 Повну набирає...
 Несе її за Циганом,
 Аж чоло впріває...

Привів Циган його в кузню
 Межи Циганята...
 —Скидай, каже, леве шкуру,
 Оце моя хата!...

Лев скидає йому шкуру,
Кузню оглядає...
Аж Циганя із під вугля
Штабу витягає...

Розпалилась тая штаба,
Світить і біліє,
Розкидає з себе іскри...
Жаром червоніє...

Поглядає лев на штабу—
“Що то, каже, брате?”
—А попробуй, Циган каже,
То сам будеш знати!

Як вхватив ся лев за штабу—
Боже, твоя воля!
Завертів ся, замотав ся,
Та кулею в поле!...

“Нехай же їм сто чортяків!
Каже коло ліса...
Щоби трошки ще потримав,
Тоб згорів до біса...” (1858).

8.

Циганська смерть

Розказував Циган раз
За смерть свого сина:
“Ще ніхто так не вмивав,
Як моя дитина.

Тільки що вже смерть прийшла,
А він на всю хату:
—“Тату! тату! закричав,
Люльки! каже, тату!

Приніс йому таки сам,
 А синок небога
 Тільки раз собі пакнув,
 Тай пішов до Бога!” (1860).

9.

Циган пасічник

Раз багаті хазяї
 Цигана приймали
 І тут йому на біду
 Щільник меду дали.

Розсмакував бісів син,
 Та все було ходить,
 Стане було під вікном
 Та “меду” й заводить.

Що не знали хазяї
 Ніяк відігнати.
 Ото його до джмелів
 Здумали післати.

Питаєть ся сам хазяї:
 “Хочеш меду, враже?”
 —Чом не хочу, тату мій,
 Хочу,—Циган каже.

“То візьми-ж собі дупло
 З медом і пчолами.”
 Циган його ухватив
 Руками й ногами.

—А де-ж, тату, то дупло?...
 “От там серед ліса.
 Гляди-ж, мухи не дрочи,
 Та не згадуї біса!”

Побіг Циган, такий рад,
 Що мед буде їсти.
 Серед ліса стоїть дуб—
 Давай по нім лізти.

Прилізає до дупла,
 Мостить ся небора,
 А в дуплі джмелі, джмелі
 І'удуть, аж говорять.

Тільки руку до дупла—
 Вони й забреніли
 І як чорнее рядно
 Цигана обсіли.

І шпигнув його іден—
 Господь, каже, з вами!
 Шпигнув другий—та піди-ж
 До божої мамі!

Далі кілька вже ураз
 Цигана кусає—
 “Та ідїть бо до святих!”
 Циган промовляє.

Далі видить неборак.
 Що вже пухне й губа—
 “Тепер, каже, к чорту йдїть!”
 Та шелеп із дуба! (1860).

10.

Циганський хрест

Стоїть Циган на снігу,
 Мужик проїжджає—
 “Чи не хочеш ти хреста?”
 Мужика питає.

—“Чом не хочу?—каже той.
 “То дай десять гроший,
 Будеш мати такий хрест
 Хороший, хороший!”

Дав десятника мужик,
 А Циган на штуки:
 Гугуп навзнаки у сніг
 І розкинув руки.

І легенько устає,
 Устав тай регоче:
 “Ото, каже, тобі хрест
 На снігу, панотче!” (1860).

II.

НА НІМЦІВ

11.

Води!

Одягнув ся Німець паном,
 Та гроший немає.
 Ходить бідний по Варшаві
 З голоду вміває.

Ходить, свище... далі чує—
 Десь музики грають
 Німець ближче, поглядає—
 Аж пани гуляють.

“Зайду, каже, подвилью ся!”
 Входить до покою;
 Але тільки бідний Німець
 За поріг ногою.—

Його в танець і втягнули...
 Що робити з горя?
 Хоч голоден, як собака,—
 Танцює небора.

Протанцював разів кілька—
 Нема відпочинку:
 То та піде Німця просить
 То та на годинку...

Ізнеміг ся бідний Німець,
 Підкоєцьшесь ноги;
 Та як раптом повернув ся—
 Гугуп до підлоги.

Засміялесь пани зразу,
 Разом заплескали.
 Далі бачать, що не жарти:
 Води!—закричали.

Але Німець із підлоги:
 “Nie trzeba! Nie trzeba!
 Nie trzeba mnie, каже, wody,
 А kawałek chleba!” (1860).

12.

Зелений пес

Зайшов Німець раз на баль,
 З панною сїдає,
 Мовчить, мовчить, далі враз
 Сусїдку питає;

“Чи зелений коли пес
 Панї не здибала?”
 —“Та ні, каже, або що?”
 Німця запитала.

“Та нічого, каже той,
Я так лиш питав ся,
Бо з зеленим пані, псом
І я не здибав ся!”

13.

Prosie sie

Розгуляв ся собі Німець,
Давай їсти, пити,
Далі слугу закликує,
Свиню каже вбити.

А свиня лиш поросилась,
Жаль було творіння,
Слуга й каже: “Шкода, панє!
Бо просє сен сьвіня!”

Але Німець підхопив ся,
Надув ся як рабець:
—Що то, каже, же сен просє?
Жеби плакал. забіць! (1860).

14.

Рак

Забажав раз Німець рака—
Не вміє назвати,
Закликає хрестянина,
Давай мудрувати:

“Вгадай, каже, што мой хочет?

—Та ні, не вгадаю!

“Нога многа, уса довга..

Снаєш?”—Ні, не знаю.

“Как не снаєш? сам он малий,
Кафтан на ньом расний,
Как не сварен—кафтан шорний
А как сварен—красний..

“А што, каже, угадаеш?”

—Та ні, не попаду!

“Та у нього щийка шльоп-шльоп.

А перед із заду!...”

—Чи не рака?—“Рака, рака!”

—Бодай же вас, пане!

Найшли-ж ви у наших раків

Німецькі каптани! (1860).

III.

ПРО ЖИДІВ

15.

Фурманка з Жидами

Возив когось сам господар,

Назад повертав ся,

Тай на своє гірке лихо

З Жидами наняв ся...

Насідало препоганих

Повнісїнька фура:

Сруль і Лейба. Мошко. Берко

І товстая Сура!...

Коням тяжко, йому гірко!

Тільки й ласки в Бога,

Що конята не голодні

Та суха дорога...

Їдуть вони їдні сутки,—

Оброку не стало!...

Їдуть другі—вже дорогу

Дощем зопсувало!

Тут і гори настушили,
Ледви йдуть конята... •
Зліз господар, підпихає,
Сидять Жидинята!...

Стали коні під горою!...
Ані суди. Боже!
Вже й ні батіг, ні підмога,
Ніщо не поможе!...

А Жиди собі байдуже,
До Сури герґочуть,
Та з бідного хрестянина
Сміють ся, регочуть!...

Але іде Запорожець,
Їде й розважає:
Та у мене Жидова та
Живо позлізає!..."

Вдарив коня нагайкою,
З возом порівнав ся:
“Як ся маєш, вражий сину?”
Сердито озвав ся...

“Памятаєш, як я хлопцем
Возив орендарів,
А ти моїх орендарів
Нагайкою спарив!...

Ото-ж тобі, бісів сину!”
Козак примовляє,
Та все Жидів через плечі
Нагайкою крає!

Скочив Лейба, скочив Мошко
І товстая Сура,
Скочив Сруль і грубий Берко,
Полекшала фура!...

Зворушили ся конятя,
 Пішли помаленьку!
 “Дай же, Боже, здоровлячко
 Тобі, козаченьку!...”

“Дай же, Боже, здоровлячко,
 Що-сь звів Жидовину,
 А то була-б замучила
 Мене й худобину!...” (1858).

16.

Рабін і Запорожець

Читав рабін свої книги
 Двацять і сім років
 Перечитав всіх талмудів
 І усіх пророків...

Читав двацять і сім років,
 Ні з ким ані слова!
 З ним не сміла говорити
 Й сама рабінова.

І чи то він свою мову
 За той час забув ся,
 Чи з великої науки
 З розуму хибнув ся?

А як вийшов уже на світ
 Жидову учити,
 Він зачав уже на мигах
 З нею говорити!...

Чудують ся, дивують ся
 Жида бородаті,—
 І давай по цілім світі
 Гонців розсілати!

Ганяють ся гонці всюди,
 Мудрих зволікають;
 Та щось мови його й мудрі
 Не дуже втинають.

Але їде Запорожець,
 Тай почав питати:
 “А що у вас, Жиденята,
 Доброго чувати?...”

Жиди й кажуть козакови:

“Таке й таке діло!...”

—Ет! дурні ви, Жиденята!”

Козак каже сміло.

—А скажіть-но, каже, тому
 Величному пану,
 Що я із ним хоть і зараз
 До розмови стану!...—

Пішли Жиди до рабіна,

Разом повклякали!..

Доторкнулись його капців,

З страхом запитали

Чи зволить він козакови
 Мовити з собою?...

Рабін тільки подивив ся,
 Махнув бородою...

І вернулись Жиденята

Козака просити,

Щоби козак із рабіном

Ішов говорити...

Прийшов козак, поклонив ся,

Рабіна витає...

Але рабін встає з крісла

Палець наставляє...

Наставляє. біс то знає,
Чого рабін хоче!
Але козак йому сунув
Аж два перед очі!...

Кивнув рабін головою.
Махнув бородою:
Показує йому в гору
Правою рукою!...

—Він у гору! Тра до низу—
Козак розважає.
Та нагнув ся і рукою
В землю утикає!...

Махнув рабін головою.
Подивив ся всюди.
І складає собі руки
На охрест на груди!...

Тоді козак приступив ся—
Як заїде в пику!
Ціле місто зворухнулось
З галасу та крику!...

Але рабін знов спокійно
Махнув бородою!
Поклонив ся козакови,
Пішов з жидовою.

Приступили Жиденята,
Рабіна питали:
“Що пан рабін з Запорожцем
Розмовляли мали?”—

І сів рабін коло школи
Тай став говорити:
“Я питав ся, хто-б тебе мав
Такий сотворити?...

А він мало так казати:
 Що питати много?—
 Той мав мене сотворити,
 Хто тебе самого!...

О, герехт! Що правда, правда!
 А ще став питати:
 Хто-б то був, що мав над нами
 Небо збудувати.

А воно пак так розумно
 Міні відказало:
 Той і небо, хто і землю
 Сотворити мало!

Я ще став йому казати,
 Що Бог не гнівливий,
 А воно міні сказало,
 Що і справедливий!...

Підступили їй наші люди.
 Козака питали:
 А що то він із рабіном
 Розмовляти мали...

А що-ж, люди? Та Жид Жидом,
 Я лиш показав ся,
 А він пальцем вже до ока
 Міні добирав ся...

То мене-то не схитрити,
 Знаю, чого хоче;
 Та йому аж два козацьких,
 Сунув перед очі!...

Бачить рабін, не злякає!
 Повішаю! каже;
 А я тебе, йому кажу,
 Закопаю, враже!

А він каже: зв'яжу руки!
 Чи чули огиду?...
 А я його за то в пилу:
 Брешеш, вражий Жиду! (1858)

17.

Бородатий Хусит

На підсїні в малій хатї
 Сидить старий хусит,
 В опівночі над талмудом
 Бородою трусить.

І як рабін зачитав ся,
 Читає, читає!...
 А з підсїня Запорожець
 В вікно заглядає...

Заглядає та гадає,
 Чим би поживитись:
 Але в Жида всеюди голо,
 Куди подивитись.

Тільки сам він бородатий,
 Борода до пуна,
 Та книжок його жидівських
 Кругом ціла куна.

Заминляє Запорожець
 Жида підголити,
 І що раз—то голоснійше
 Почав говорити:

“Хто-но тільки великую
 Бороду кохає,
 Той ніколи великого
 Розуму не має!”

Чує хусит бородатий,
 Перестав читати...
 Аж тут йому голоснійше
 Хтось почав казати:

“Хто-но тільки великую
 Бороду кохає,
 Той ніколи великого
 Розуму не має!”

Подивив ся Жид на себе,
 Бородою трусить:
 “Гирсти? як-то? то я дурень?
 Дурень—старий хусит?...”

І до свічки бородою!...
 Спалив половину...
 Але знов він чує голос
 В ту-ж саму годину...

Знов борода над свічкою
 Запалахкотіла,
 І в мінуті счезла з димом
 До самого тіла!...

Засміяв ся Запорожець,
 Пішов собі спати...
 Але хусит сидить бідний
 Тай став розважати:

“Правду воно говорило,
 Правду нак казало,
 Бо й я з своїм бородою
 Розуму не мало!

Борода такого мати,
 Так його любити...
 І над свічкою, на тим свічком
 До губа спалити!...

Ай, веймір! що Сура скаже?
 Що всі люди скажуть?....
 О то дурень старий хусит!
 Ще й з руком покажуть...”

18.

Що то мати, що то діти

Ходить Жидок по ярмарку
 Поміже возами,
 Надібає чоловіка—
 Стоїть з гарбузами...

Жидок з роду ще не бачив:

“А що то?”—питає.

—А щож? Яйця кобилячі!

Той відповідає...

“Як то? гирсти? з того яйцю

Малій коник буде?...”

—А ти-ж думав, що лошата

Звідки беруть люди?

Знесе яйце худобина,

Хрестянин збірає,

Та як квочка на ті яйця

Сідалом сідає!...

“А ну, ну, Іванцю серце!...

А що тобі дати,

Щоб ти міні з того яйцю

Зробив лошеняти?”

—Та за теє, що висижу,

Буду їсти й нити...

А за яйця уже, Жидку,

Треба заплатити!...

“А по чомуж в тебе яйця?”

—Не знаєш по чому?

По карбованцеви кожде,

Ще й по золотому!...

Заплатив Жидок за яйця.

Везе до коршомки...

Поскладав їх коло груби,

Постелив соломки...

Садовить на них Івана...

Дає їсти й пити...

А сам хирний переходить

В другу коршму жити...

Сидить мужик у коршомці,

Грошенята має.

Спить кохано на соломі.

Їсть та попиває...

Пересидів цілу зиму.

Далі що робити?...

Утікти-б то... та як зловлять.

Будуть вельми біти...

Дунав, думав, тай роздумав:

Перетер соломку.

Та розмахав з нею губку,

Підпалив коршомку...

Горить коршма в опівночі!

Мужик вибігає...

Та бігає наоколо.

Як мати ридає...

Позбігались орендарі...

Де вже погасити?

А Іван тут коло коршми

Давай голосити:

—Яйця-ж мої, любі, милі!...
 А я-ж ваша мати!...
 А я-ж думав, що потіху
 Буду із вас мати!...

А я-ж думав, що підмога
 Міні із вас буде!...
 А я-ж думав, мої діти,
 Що з вас будуть люде!...

І промовив з подивлінням
 Жидок бородатий:
 “Що-то діти, що-то діти!
 А що-то їх мати!...

(1858).

19.

Штукою зайшов

Росхитав ся Жид на сабаш.
 Бородою має...
 Не своїми голосами
 “Тефіліт” читає...

Коло нього стоїть мовчки
 Його жінка гожа...
 Але входить до коршомки
 Козак з Запорожжя...

—Як ся маєш, вражий сину,
 Жиде бородатий,
 А чи маєш вина, меду.
 Горівки продати?

Не говорить нехрещений,
 Борухи співає...
 Тільки Сура обернулась,
 Тай одповідає...

“На що тобі мого мошку
Даремне питати!
Він молить ся, він не буде
Нічого казати!...

—Як не буде, аже-ж буде!

“Ні, таки не буде!”

—Кажу-ж тобі, що він буде!
Уважайте, люде!...

—Маєш, Жидку, мед-горівку?...

Не відповідає.

Козак підняв гарапника

Та як Мошка вкрає...

“Маю, маю, крикнув Мошко,

І мед і горівка!...”

А що? бачиш, що говорять...

Бісова жидівка!...

“Ей, козаче!... Ще ніколи

Не бувало того...

Але ти вже отсе штуком

Підійшов під нього!...”

(1858).

20.

Сам поїду

Як заслабне було Жид

І рабіна просить,

Рабін тільки за дверий

Палицю виносить.

Тай пахолка свого шле

З нею до слабого...

От пахолок курував

Жида не їдного.

Аж раз йому довелось
Слабу курувати.
От пахолоб і прийшов,
Щоб налицю взяти.

А той каже: "Хто слабій,
Чи Жид, чи Жидівка?"
— Не Жид, каже, а їдна
Молода Жидівка.

Рабін живо із стільця,
Палці й ні сліду!
"Живо коні у біда!
Сам, каже, поїду!"

21.

Подорож до Єрусалима

Межи нашими Жидами
Поголоє пустив ся.
Що ніби то в Русалімі
Месіяні родив ся...

І зібрало ся аж десять
Грубих бородатих...
Грубих десять арендарів.
А самих богатих...

І зібрались в Єрусалим...
Скринку грошній взяли,
В проводатарі для себе
Чумака наняли...

Дають йому свою скриньку
І в перед цускають,
А за ним самі поважно
В похід виступають...

Ідуть, сопуть арендарі...

Жаден ні словечка...

Аж ось в ночі забіліла

Перед ними гречка.

“Чи бачите.—чумак каже.

Як біліє море?”

А Жиди всі—“Вей мір, вей мір!...

Лихо нам на горе!...”

“Яке лихо—чумак каже.

Підіймайте поли!

Ви пройдете через море

Ніби через поле!...

Лиш за мною як у око!

А то буде й амінь!...

В саму прірву, аж до біса,

Підете, як камінь!”

Захиталась під ногами.

Зарошала гречка...

Ідуть Жиди, аж трясуться,

Жаден ні словечка!...

Вийшли з гречки арендарі,

Аж і ліс видати...

Ідуть вони аж до ліса.

Стають ночувати.

Поставали Жиди на ніч,

Став їден ходити—

Чи деякий не згубився,

Хоче полічити...

Ходить, ходить Жидів лічить—

Тільки девять має...

А себе самого дурень

То і забуває...

Становить ся сам у лаву,
 Другий виступає...
 Лічить, лічить, не долічить
 І все девять має...

Всі лічили... але жаден
 Дурень бородатий
 Не згадає, не зміркує,
 Що він сам десятый...

Не зміркують арендарі...
 Нічого робити—
 Ідуть вони до Івана,
 Просяють полічити...

Полічив він, втихомирив...
 Пора-б спочивати...
 “А що, мої арендарі,
 Де будете спати?”

—“Так, Іванцю, положи нас,
 Щоб вовк не почуло,
 Щоб всі були в середині,
 А з краю не було!”

“Добре, каже, арендарі!
 Я вже й місце маю!
 Як уложу, то не буде
 Ні жадного з краю!...”

А там саме на поляні
 Груша зогнивала,
 А під нею прездорова
 Комашня стояла...

Іде чумак до комахів
 Із орендарями,
 Розкладає на около
 Жидів головами...

“Та глядіть же,—промовляє,
 Лежіть, Жиди, тихо!
 А то послі почувете,
 Яке буде лихо!

Пішов і сам постелив ся
 Під зеленим дубом
 І заснув собі до раня
 Кохано та любо!...

А тим часом арендарів
 Обсіли комахн...
 Гризуть, їдять на всі боки.—
 Мовчать сіромахи...

Гризли, гризли на всі боки
 З вечіра до раня;
 Нагризли ся собі в волю
 Та до вподобаня...

Пробудив ся чумак рано,
 Жидів оглядає...
 “А що? добре було спати?”
 Жидову питає....

—“Ай, Іванцю, що тут було?
 Яке було лихо?...
 Але ми, Іванцю, серце,
 Всі лежали тихо!...”

“Тільки й щастя, арендарі,
 Що тихо лежали,
 А то булиб вас до лиха
 Всіх позаїдали...”

Уставайте-ж, арендарі,
 Та моліть ся Богу!
 Роса впала, зійшло сонце—
 Пора у дорогу!...”

Повставали арендарі,
 Богу помолились
 І снідати не снідали,
 В дорогу пустились...

Ідуть вони за Іваном
 В лихую годину!...
 Через нетрі, через пущі,
 Та через тернину...

І де вже їх не носила
 Нечистая сила!
 А все таки серед ліса
 Нічка захопила.

Смерклось добре. Стало темно.

Треба ночувати!

“А що, мої арендарі,
 Де будете спати?...”

—“Іваночку, голубчику!
 Кажуть Жиди грубі,—
 Сеї нічки ми вже хочем
 Ночувать на дубі!”

Лізуть грубі арендарі
 На верх дуба спати...
 Ще й говорять чумакови
 Гиляки обтяти...

А чумака обтяв гиляки
 Ще й канця їдному...
 Узяв собі скриньку з грішми
 Тай пішов до дому...

Зійшло сонце понад лісом—
 Жиди не злізають...
 Як ворони на гиляках
 Чумака чекають.

Просиділи до полудня,
 Все Івана ждали...
 Але його нема й духу,
 Поминай як звали!

Починають арендарі
 Самі міркувати,
 Як їм грубим арендарям
 З дуба позлізати...

Присудили, щоби Лейба
 За гилля вчепив ся,
 Щоби Лейбі грубий Мошко
 За ноги вхопив ся...

Щоб за Мошка взяв ся Гершко,
 Щоб за Гершка Хаїм...
 —“Як вченим ся кажуть, разом,
 То всі позлізаєм...”

Бере Лейба за гилляку,
 Що сили вчепив ся,
 По нім злазить грубий Мошко,
 За нього вхопив ся.

По Мошкови злазить Гершко
 І його хватає...
 По них решта арендарів
 Повзає, злізає.

Кричить Лейба, репетує—
 Не може тримати...
 Але йому Мошко радить
 Руки поплювати...

—“Поплюй руки, поплюй руки!”
 Жиди бормотіли,
 Але Лейба ще не плюнув,
 Як всі полетіли!...

Щось з годину арендарі
 Покотом лежали!
 Прочумались, як з похмілля—
 Ледве повставали...

Повставали арендарі...
 Всі були хороші—
 І без хліба й без одежі
 Та ще і без грошій...

Беруть вони, за Мойсея
 Лейбу обирають...
 І холодні і голодні
 В похід виступають...

Вийшли якомсь з того ліса;
 Ба й село видати!
 —“Гей панове! кричить Мошко,
 Ходім рабувати!...”

А в селі людей не було—
 Всі пішли на поле...
 Як забрались наші Жиди—
 Боже, твоя воля!...

Де цибуля яка була,
 Яка редька була,—
 Від голодних арендарів
 Жадна не минула...

От підїли арендарі,
 Село покидають!...
 За Лейбою знов по парі
 В похід виступають...

Пішли собі через поле,
 Ідуть день і нічку;
 Аж приходять перед світом
 Над глибоку річку...

Зажурились арендарі.
 Маючи пригоду...
 Але Лейба десь наглянув
 Липову колоду...

Біжить живо до колоди,
 На неї сідає...
 Та до себе арендарів
 Решту закликає.

Каже себе на колоді
 В гору підійняти
 І до неї поясами
 Ноги привязати...

“Треба каже, до колоди
 Добре пригорнутись
 Щоб часами серед річки
 В воду не схибнутись...”

Привязали Жиди Лейбу,
 Підняли колоду.
 Перенесли аж до річки.
 Пустили на воду...

Пливе Лейба через річку,
 Тай бжолн жажнув ся,
 Та у воду головою
 Так і повернув ся...

І не стало уже Лейби,
 Тільки видно п'яти!
 І почали арендарі
 З дивом розважати:

“Ото дурень, грубий Лейба!
 Ото дурень хусит!
 Так далеко до берега,
 А він ноги сушить!”...

(1857).

Оливо не вадить

Утікало два Жиди
 Колись за границю.
 Надибали на степу
 Набиту рушницю.

Надибали, підняли,
 Стали тай герґочуть,
 Далі крикнули “герехт!”
 І стріляти хочуть.

Та стріляти не біда,
 Але як стріляти?
 Не зміркує бідний Сруль,
 Звідки що почати.

Далі пейса підкрутив.
 “Тепер, каже, бухну!
 Ти в бухили, Лейбо, дуй!
 Я рухили рухну!”

Не перечить грубій Жид—
 Руру надуває.
 А тим часом жвавий Сруль
 Курок відтягає.

Далі рухнув за язик—
 Бухнула рушниця,
 Піцля буля Лейбі в рот,
 Грубій Жид валить ся.

А Сруль йому на відхід
 Добру раду радить:
 “Вишлюй! вишлюй! все кричить,
 Оливо не вадить!” (1860).

23.

Жидівсьна дитина

Сидить мале жиденя.
 Головною має.
 А жидівка молода
 Тільки розважає.
 “Що то діти в мужиків,
 То й погані очі!
 Все руками хап та хап!
 Так красти і хоче!...”
 А у нас собі сидить.
 Головною має—
 Воно думає собі.
 Як прожити має”.

24.

Горобці

Стоїть руде жиденя
 У чорній ярмурці,
 Під пахвою “алеф-бет”
 В новій шабатурці.
 І “цицли” аж до пят,
 Пейсики півроку!
 Стоїть, дивить ся собі
 На школу високу.
 А на ніколі горобців
 То стилої мамі.
 Так і вють ся понад дах
 Цілими мірками.
 Надивилось жиденя...
 Аж рабін лучив ся:
 “А куди питає, так,
 Хасю, задивив ся?”

Я дивлю ся, каже той,
 На той бідний птиця,
 Де то дінеть ся вопо,
 Як школа спалить ся?" (1860.)

25.

Голодний Жид

Не богато арендарі
 В сабаши наварили,
 Тай на лихо убогого
 Їсти запросили.
 А убогий ще й голодний
 На них не вважає,
 Як пришов ся гателити.
 Як у торбу пхає.
 Тай і ні вже як від миски
 Біду відірвати,—
 Ото його задумують
 Денецо питати.

“Чи маєш ти, кажуть, батька?”

А той каже:—Маю!

Їсть і каже: батька маю

І ще й маму маю!

(1860).

26.

Пан Чехович

Лежить дідич у дворі,
 Нема що робити—
 Закликає Жидюка,
 Давай з нього книти.
 Покепкував, кілька хтів
 В волю насміяв ся,
 В волю бідного Жидка
 За пейси намняв ся.

Ще й на тому не кінець,
 Не хоче пускати
 І ще каже в його честь
 Пісню заспівати.

А той дідич ягось так
 Пан Чехович звав ся.
 Хитрив Жидок, мудрував,
 Тай домудрував ся.

І край столу дідич став,
 Живіт гарбузою!...
 Край порога йому Жид
 Заспівав козою:

“Pan wielmożny Czechowicz!
 Żona jego Czechowicz!
 Dzeci jego Czechowicz!
 Bo on sam jest Czechowicz!” (1860.)

27.

PCHEŁA

По Жидови лазить воша.

“Co to?”—пан питає.

—“A cóż, panie? ta to pchła!”

Мошко відвічає.

“Czegoż ona biała tak?”

—“Bo ją żona prała!”

“Czegoż ona płaska tak?”

—“Na niej córka spała!”

“Czemuż ona, kiedy tak—

Nie skacze gałganie?”

—“Bo nie pora, panie mój,

Jeszcze młoda, panie!” (1860.)

Масло

Вивіз Лейба горщик масла
В місто продавати...
Тай пішов собі на ринок
Купця відпитати...

А чоловік коло воза
Чекає, чекає...
Далі вишив пів кватирки,
Масло добуває...

Добув масла, достав хліба,
Засів тай бачує...
Де побачить християнина—
Кличе та годує...

З'їли масло добрі люди,
Нічого робити!
Бе він горщик коло воза,
А сам іде пити...

Підпав собі, як годить ся,
Назад повертає...
Коли гляне—коло воза
Лейба умліває.

Умліває, ломить руки,
І плечима ниже...
А собака невеличка
Черепочки лиже...

“Лихо мамі твоїй, гицлю!
Де ся масло діло?
—Лихо мамі!... та же бачиш,
Що песеня з'їло!...”

Брешеш, гицлю, десять фунтів
 Було в масла мого...
 Гицлю ти! й сама собака
 Не заважить того!...”

І бере Жид ту собаку,
 На ваги чіпляє...
 А собачка десять фунтів
 Ледве дотягає.

Бачиш, гицлю, ту собачку!
 Де-ж ся масло діло?
 —Де-ж ся масло його діло?
 Та-ж песеня з’їло!...

“Ну, нехай собачку—масло!...
 Де-ж собачку буде?...”
 —Де-ж собачка—та же онде!
 Видять добрі люде!

“Ну, нехай воно собачку!
 Де-ж ся масло діло?”
 —Все де масло, та де масло!
 Та-ж песеня з’їло!—

“Що з тобою говорити?
 Лихо батьку твому!...
 Сідай уже, сідай, гицлю!
 Та вези до дому!...”

(1858).

IV.

ДЛЯ ЛЯХІВ

29.

Лист

Іден дідич мав у школах
 Кохану дитину.
 Ото раз до неї й пише:
 “Милій ти, мій сину!

Як ти здоров—слава Богу,
 А як добре вчиш ся—
 То не візьме тебе дідько,
 Про те не журн ся.

Моя жінка, твоя мати
 Без відома мого
 Посплає на оріхи
 Тобі золотого.

А я тобі посилаю
 Старі ногавиці.
 Зроби собі жупанину.
 З рештів рукавиці.

Та учи ся, милий сику
 Та читай богато.
 Бо ти дурнем зостанеш ся.
 А я твоїм татом!"

(1860).

30.

КАМІННИЙ СВЯТИЙ

Раз обходили Ляхи
 Навкруги косцьола.
 Захопили хто що міг.
 Носять наокола.

Ото Мазур і собі
 З набожества свого.
 Перед себе захопив
 З каменя святого.

І аж крекче неборак,
 І святого носить,
 Та щоб живо обійшли—
 Пана Бога просить.

А тут йому на біду
Тільки що ступають.
А навколо обійшли
Знову починають.

Бачить Мазур, що ніяк
Справи не докаже.

Бух обземлю тим святим.
Та до нього й каже:

“Бувесь, каже, молодий.
То тоді носили.
А тепер ходи і сам.
Мішї не до сили!”

(1860).

31.

Ляшська натура

Блудить Ляшок серед ліса.

А мужик рубає...

“Та ти, Ляше, либонь блудни?”

Мужик промовляє.

А Лях каже:—Chociaż błądzę,

Ale tam naturę

Nie pytać się tego nigdy.

Kogo biję w skórę!

(1860).

V.

ПРИКАЗИ ДЛЯ СВОЇХ

32.

Пан і Іван в дорозі

Ізійшли ся пан з Іваном,

По світі мандрують...

Разом їдять, розмовляють,

Разом і почують...

На кождому через плечі
 Вспить по торбні...
 Лиш пан таки у чемерці,
 Іван у свитні...

Ідуть вони дорогою,
 Стали почувати...
 Аж пан собі задумує
 Хлопа онукати...

Тай говорить до Івана:
 “Знаєш що, Іване!
 Годило ся-б попоїсти!...”
 —Та що-ж? їммо, пане!...

“Але знаєш що, Іване!
 Починаймо з твої!
 Як твоя буде порожня,
 То тоді до мої!”

—Добре, пане!—Іван каже,
 Зняв свою торбину...
 На травці зелененькій
 Простелив свитину...

Попоїли таки добре:
 Комара здушили...
 Рано встали, до снідання
 Торбину кінчили.

Прийшов вечір, Знов у полі
 Стали почувати...
 Вже панови свою торбу
 Треба починати...

Але пан собі ні слова...
 На землі лягас...
 Кладе торбу під голову...
 Хлопа замовляє...

“Щоби ти робив, Іване!
 Пан зачав питати,
 Як би тобі довело ся
 Таке поле мати?...

—А що-ж, пане, я орав би,
 Хлібом засівав би...
 Та ходив би до Одеси,
 Сіль і гроші мав би...

“А що я не так зробив би...
 Пан почав казати:
 Я казав би на сїм полі
 Місто збудувати...

Там би в мене стояв палац...
 Там під ряд крамниці...
 Там перекупки з булками...
 А тут дві різниці...

От тоді приходить, Іване,
 В мене балювати!...”
 —Ет, спасибі, Іван каже,
 Лучше будем снати!...

Незабаром коло пана
 Став Іван хроніти...
 Незабаром коло нього
 Став і пан соніти...

Тільки що пан заснув добре,
 Іван підійняв ся...
 Та до панської торбини
 І сам присотав ся...

То і курку, і печеню,
 І кавалок книжки...
 Все, що було у торбині,
 Стеревив до кришки...

Пробудив ся пан раненько...
 Пропаща година!
 Хоче їсти сїромаха,
 Та пуста торбина...

Розбуджає він Івана
 Та його й питає...
 А Іван стиснув плечима
 Тай відповідає:

А що-ж, пане, таж ви вчора
 Місто будували...
 Тут стояло дві різниці...
 Там булки стояли...

А по місті, звісне діло.
 Собаки ходили...
 Та вони-ж то вапу торбу
 Певне стеребили!

Посвистав пан по торбині,
 Нічого діяти!...
 “Вставайте, каже, вже, Іване!
 Підем мандрувати...”

Шшли вони, ідуть степом,
 Тяженько зморилсьь...
 Аж на сплу перед вечір
 До села прибілсьь...

Ідуть вони в коловороть...
 Аж блукає гуска...
 Іван гуску та в торбину...
 Є вже і закуска...

Бракувало тільки хати
 Переночувати...
 Але вони завернули
 До пустої хати...

Прийшли собі, відпочили,
 Гуску спорядили...
 Спорядили, як годить ся,
 У піч посадили..

Аж пан знову замишляє
 Хлопа ошукати...
 Тай говорить: “Що-ж, Іване!
 Ми лягаймо спати!

Та кому із нас приснить ся
 Кращая закуска...
 То вже ціла тому завтра
 Достанеть ся гуска!...”

—Та як спати, то і спати,
 Нічого діяти!—
 Постелив Іван свитину,
 Тай лягає спати...

Серед ночі захропів пан,
 Іван пробудив ся...
 З'їв собі цілу гуску,
 Тай знов положив ся...

Рано будить пан Івана
 Та давай казати:
 Як то Бог його до себе
 Просив балювати...

Та якії там потрави
 Йому подавали...
 Та як його всі святії
 Їсти припрошали...

—Ані слова!—Іван каже,
 Ваша правда, пане!
 Я сам бачив, як ви їли
 Якісь марципани...

Та дивлюсь, що не голодні,
 Маєте закуску...
 Тай сїв собі коло печі
 Там стеребив гуску!

“Чи то-ж правда?—пан питає,
 Всю із'їв, Іване?”

—Та аби я так здоров був.
 Як всю із'їв, пане!

Димом здимів пан голодний.

А Іван озвав ся:

—Хтїв когось пан оцукати,
 Тай сам опукав ся!... (1858).

33.

Не вчорашній

Везе в місто мужик сїно.
 Якось проти свята,
 Тай годує в капелюсі
 Малі пташенята...

Але їде пан багатий
 До костюлу, знати,
 Та вже в них патура мабуть.
 Щоб покепкувати...

Їде звільна, тай питає:
 “Co wiesz”¹⁾, Іване?

Мужик пану поклонив ся:

—А що-ж? Дрова, пане!...

“Łziesz, gałganic, wiesz siano!”²⁾

—То-ж пан самі знають,

Що се сїно, а не дрова,
 На що-ж пан питають?

1) Що везеш?

2) Брешеш, ледащо, везеш сїно!

Закусив пан товсті губи:
 “Z jakiej wsi?”³⁾—питає...

Мужик підняв пташенята,
 Тай відповідає:

—Всі-не всі, вельможний пане,
 Старі повтікали...

Молоді лиш половив я,
 Бо ще не літали!

“Kto najstarszy u was we wsi?”⁴⁾

—Баба терпелиха:

Пережила стара баба

Всіх дідив до лиха!...

“Gałgan jesteś! Kto was bije?”⁵⁾

—Хто-ж? Бугай, пане!

То так і бє на пропале,

Кого лиш достане!

Хтїв пан чогось допитати,

Тай не допитував ся!

“Co z gałganem! Ruszaj prędzej!”⁶⁾

І в перед погнав ся!

Привіз в місто мужик сіно...

Продав його зраня...

Купив собі добру миску

Драглів на снідання.

І сидить собі на возі,

Драглї улітає...

Аж той самий пан надходить,

А його й питає:

3) З якого села?

4) Хто найстарший у вас в селі?

5) Ледащо ти! Хто вас бє?

6) Що з ледащом балакати! Рушай швидше!

“Czy nie słychaé do sprzedania
Owsa tu, Іване?”⁷⁾

Мужик встав, кругом обнюхав...
— Ні, не чути, пане!

І сїв знову на драбині,
Драглі уплітає...

“Czy ty, chłopie, nie wczorajszy?”⁸⁾

Пан його питає.

— Де вам, пане, я вчорашній!

Гляньте на всі боки...

То міні вже отсе буде

Трицять і два роки! (1857).

34.

Ой питоньки, питоньки!

Лежить дідич на постелі

Як барило грубий...

Його льокай сухощавий

Заснув коло груби...

Заснув льокай коло грубя,

Води не напив ся...

Як захтілось йому пити,—

Бідний пробудив ся...

“Ой питоньки, ой питоньки!”

Зачав промовляти,

Та лінуєть ся псялюха

За водою встати...

7) Чи не чути вівса на продаж?

8) Чи ти, хлопе, не вчорашній?

Аж тут дідич із постелі:
 “Podaj wody, Janie!”

Льокай раптом ісхопив ся:
 “Зараз, каже, пане!...”

Дає пану води склянку!
 “Прошу, ясний пане!...”
 —To dla siebie! пан говорить,
 Napij się. gałganie! (1858).

35.

Що кого болить

Плачуть діти коло тіла:
 “Мати-ж наша, мати!
 А хто-ж тепер нас без тебе
 Буде годувати?”

Хто нас буде годувати,
 Доглядати в дома?...”
 Мужик стоїть, підіпер ся,
 Хлипає сірома!...

“З ким же татко будуть спати?”...
 Він аж похлипив ся:
 “Але-ж, але-ж, мої дітки!...”
 І слізки залив ся... (1858).

36.

На калитку

Прийшов мужик до крамниці,
 Сукно оглядає...
 Перекинув штук зо двадцять—
 Все не добирає...

Аж наглянув десь кармазин—
 “Дай-но, Жидку, того!...”
 Розвертає, оглядає:
 “Се хіба нічого!

Виміряє середину:
 “А ходи-но, Жидку!...
 Ото звіден міні, Жидку,
 Виріж на калитку!...” (1858).

37.

Цікавість

Прийшов мужик із празнику...
 Празник добре вдав ся:
 Посиніла кругом шия,
 І чуб підійняв ся!...
 Прийшов в хату, ані слова...
 На лаві сїдає...
 Аж підходить господня,
 Мужа оглядає...
 “Та чоґо то в тебе шия
 Вкрита синяками?”
 —Та то мабуть від вишнівкн,
 Що я пив з дяками!...
 “А хто-ж тобі, чоловіче,
 Чуба мав намяти?”
 А він її кулаками:
 —Не знаєш мовчати? (1858).

38.

Треба всюди приятеля

Прийшла в церкву стара баба,
 Свічок накупила...
 Де була яка ікона.
 Всюди поліщила...
 Іще пара остаєть ся,
 Де їх прилішити...
 —Ага, каже, пошукаю
 Святого Микити!

Найшла баба і Микиту!...
 Святий чорта цінить!...
 Баба їдну йому ставить,
 Другу чорту ліпить...

Видять люди й розважають,
 Щоб там не ліпла:
 “Що ти, бабо, кажуть, робши?
 Та-ж то вража сила!...”

Але баба обернулась:
 —Не судіте, люди!
 Ніхто того не відає,
 Де по смерті буде?

Чи в небі чи в пеклі
 Скажуть вікувати,
 Треба всюди, добрі люди,
 Приятеля мати. (1858).

39.

Чужая дитина не то, що рідня

*Ой не тая, мій синочку,
 Година настала,
 Щоб чужая дитинонька
 За рідную стала.—Нар. піс.*

Журили ся муж з жоною,
 Що дітний не мали;
 Далі взяли, тай під старість
 Сироту прийняли.

Росте тая сиротина,
 Так їм помагає!
 Але старий, як чужому,
 Все не довіряє...

“Та вже, мабуть не даремне
Примовляють люди,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!...”

Доростає літ дитина,
Вже пораб женити...
Пара-б уже господарство
З сином поділити...

Але старий дуже хоче
Щирість його знати...
І задумує, як сина
На спробунок взяти.

Повертає раз від пана,
Тай став говорити:
“Жінко мила, сину милий!
Годі міні жити!...”

Розгнівав ся пан на мене,
Повішати хоче!
І я завтра, як той злодій,
Сплющу свої очи!

Достянь, жінко, в скрині гроші,
Треба поділити...
Треба свою остатнюю
Волю учинити!”

Стара бідна, як дитина,
Плаче і ридає!
Бере ключі у старого,
Скриню відмикає...

А у скрині казан грошій—
Самії дукати!...
Ледве-ледве старий з сином
Здужали підняти...

Висипали на підлогу,
 От старий сїдає...
 Із дукатів штири купи
 Рівних нагортає...

І говорить: “Перша купа
 На похорон буде,
 Щоби мене, як годить ся,
 Спомянули люде!...”

Друга купа тобі, жінко!
 Тобі, моя мила!
 Бо тиж мене, як матїнка,
 Старого любила!...

Третя купа нехай буде
 Тобі, милий сину!...
 Ти був міні, милий сину,
 За рїдну дитину.

А четверта купа гроший
 Най буде для того,
 Хто на шибеницю в завтра
 Потягне старого!...”

А синочок ісхопив ся,
 За гроші рукою!
 —“Я потягну вас, татуню!
 Най будуть за мною!”

Здихнув старий, підійняв ся
 Тай почав казати:
 “Іди, хлопче препоганий,
 Із моєї хати!

Прийняв тебе я до себе
 Малшм сиротою,
 Побивав ся дні і ночі,
 Не спав над тобою...

Тільки й думав, що із тебе
 Буду поміч мати...
 А ти сам готів на мене
 Руку підійняти...

Іди-ж собі, препоганий,
 Звідки ти узяв ся!
 Тай не згадуй, що ти в мене
 Сином називав ся!"

Хлопець вийшов. Старий плаче:
 "Правда, добрі люде,
 Що дитинонька чужая
 За рідню не буде!..." (1858).

40.

Згуба душі

Раз пропала на степу
 В чумаків сокира,
 До їдного всі взялись:
 "Ти, тай, ти, псявіра!"

Той їх годить, хаменить,
 Той їх розважає,
 Вже й клянеть ся на чім світ,
 Богом присягає.

Ні, не вірять. І чумак
 Протів неба глянув:
 "Коли я сокиру взяв—
 Хай я Ляхом стану!"

—Стій, чумаче, не губи
 Ні душі, ні віри!
 Вірим, вірим! Ти не брав
 Нашої сокири!

41.

Ксьондзів наймит

Ксьондз і пані покойова
 На "мшу" поспішають,
 На відході до покою
 Слугу закликають.

І тут пані йому каже.
 Щоб набіл забрати
 І конечне до обіду
 На ринку продати.

А ксьондз його посплає
 З квітом до Давида.
 Та узяти око мняся
 Каже йому в Жида.

Пішов слуга до Давида—
 Не вкурав нічого.
 Виніє набіл продавати—
 Не стало і того.

Прибігає до костьола.
 Глядить своєї пані,
 Аж ксьондз як раз на ту пору
 Стоїть на казані.

І так чуло мову мовить:
 "Czego ty, człowiecze!
 Czego chodisz, czego szukasz
 Na tym marnym świecie?"¹⁾

А слуга тут на весь костюл:
 —Та-ж пані шукаю!
 Бо сметана вся пропала
 І сам пропадаю.

1) Чого ти, чоловіке, ходиш, чого шукаєш на
 тім марнім світі?

“Тт!... Тс!... А ксьондз далі **МОВИТЬ** :
 “Му nie wiemy sami,
 Lecz co Dawid na to powie,
 Jego posłuchamy!”²⁾

—О. вже пане!—слуга каже,
 Ваш Давид хорошиї!
 Не дам, каже, не дам м'яса—
 Давай перше гропї!

42.

Крива баба

Раз до ксьондза забрела
 Кривая на ноги.
 І, бідная, на дітїй
 Просїла підмоги.

А ксьондзови гропїї жаль,
 Давай їй вчити.
 Як калїці із дїтьми
 В білім світі жити.

“Лучче, каже, ти навчись
 Бабпї. змовляти.
 То й на себе, на дітїй
 Будеш гропї мати!

—“Де-ж навчитись, пане мій,
 Дайте міні раду!”—
 “Що учитись, ти змовляй
 Хоч так для прикладу:

2) Ми самі не знаємо, але послухаємо, що
 на те повість Давид!

“Пробіг пес через овес—
 Не шкодило псови,
 Най же шкоди не буде
 І тому вісови”.

Пішла баба і кудш!
 Як свята курус:
 Пройшло уже кілька літ,
 Ба і ксьондз хорус:

Така гуля, як кулак.
 В горлі йому сіла...
 Лічать, лічать докторі.
 А все гуля ціла.

Далі вдав ся до бабів,
 Нічого чинити...
 От приходить і крива
 Слабого лічити.

Ксьондз до лиха вже й забув...
 Вона не штає.
 Каже вийти з хати всім,
 Сама зачинає:

“Пробіг пес через овес—
 Не шкодило псови,
 Най же шкоди не буде
 І тому вісови!”

Подивив ся слабій ксьондз:
 —“А то ти, зозуля?”—
 Та як враз зареготав—
 Так і трісла гуля!

Чуприна

Питали ся козака:
 “Що то за причина,
 Що в вас гола голова,
 А зверху чуприна?”

—А причина то така:
 Як на війні згину—
 Мене ангел понесе
 В небо за чуприну.

Питають ся мужика:
 “Що то за причина,
 Що в вас гола голова,
 А зверху чуприна?”

—А причина то така:
 Нас біда обсіла—
 Голимо ся до кривлі.
 Щоб кузка не їла!

На що Бог сотворив

“Нащо тебе, козака,
 Господь на світ сотворив?”
 —Щоб любив я мужика,
 Щоби пана його бив!

“На що-ж тебе, мужика,
 Господь на світ сотворив?”
 Щоб неславив козака,
 Щоби панщину робив!

45.

Еге, гай!

Йде видючий і сліпий.

Тай каже видючий:

“Отто, брате, снїй гай!

Отто ліс дрімучий!”

—Еге, еге!—каже той,

Як ти собі важнш!...

“А ти-ж, брате, бачиш що?”

—Та ти-ж, брате, кажеш!

46.

Дош

Обсіялись мужики,

Дощу виглядають!

Ото два собі зійшлись,

Стали, розважають...

Грицько старий, як судець,

Палицю тримає,

На бік голову схилив,

Землю колупає.

А Хома на мотузку

Гудзі собі вяже.

“Нема дощу!”—каже Гриць,

—Нема!—Хома каже.

“Як би, Хомо, Господь дав,

То я вже говорю,

Що усе-б то із землі

Підняло ся в гору!”

—Усе, дядьку?—“А усе!”

Лучче-ж най не буде!

Моя жінка у землі!

Не хочу паскуди!

Слабий зуб

Сидить шевчик на стілці,
 На кумові постілці
 Пришиває лату.
 Аж у сїнях двері скрип!
 Далі в хату двері рип!
 Шелеп кум у хату.

“Здоровенькі ви були!
 А що-ж мої постоли
 Вже мабуть готові?”
 —Зараз будуть, погодіть!...
 Що-ж ви стогнете, як дід?
 Чп вже-ж не здорові?

“Та не то, щоб, Боже крпй,
 Був я дуже так слабий,
 А так тільки нудно.
 Розболів ся вражий зуб,
 Та заріє тобі, як дуб,
 Що й вирвати трудно”.

—Не журіть ся!—каже швець
 Ось сядьте но на стілець!
 На стілець саджає,
 В дратву зуба замотав,
 Кінці разом носїтав,
 До ноги чіпляє.

Але звісно, у шевців
 Все діравії стілці,
 Щоб то не дунило!
 Ото шевчик і зайшов,
 Нишком дїрку ту знайшов,
 Та хватъ кума шплом!

Кум підскочив, як той цап,
 Та рукою з заду лап
 За грішнее тіло!
 “Не даремне-ж я стогнав!...
 Ач, коріння попускав,
 Аж там заболіло!...”

48.

Школяр

Їде з ярмарку мужик,
 Школяря здиває.
 Підшив собі неборак,
 Ото і питає:
 “Що ти, хлопче, за іден?”
 “Я школяр—той каже.
 “А коли ти, каже, шкляр,
 То сїдай же, враже!”
 Школяр собі анї гадки,
 Бере тай сїдає,
 А мужик сидить, мовчить,
 Воли поганяє.
 Далі в озеро звернув,
 В саму середину,
 Запнився; воли пють:
 Питає хлопчину:
 “Що ти, каже, за іден?”
 —Я школяр, панотче!—
 “То ти школяр, а не шкляр!”
 Та як настукоче!...
 “Геть із воза, куди хоч,
 Бісовий школяру!...”
 Школяр поли підійняв
 —А що-ж, господару!...

Як пускати ся на дно,
 Не псувати-ж воду;
 Пустіть уже хоч з ярма
 Скочити у воду!

“Не питай ся!... Куди хоч:”

Мужик промовляє...

Школяр тоді на вії...

Притику виймає.

Перегнув ся на ярмо,
 Полових по шкірі...
 Їде школяр на сухе,
 Мужик у баюрі.

49.

Вбили

Якось жильним четвергом,
 Чи там середою,
 Забив мужик кабана,
 Смалить над водою.

Кругом нього тьма собак

І дітний до ката...

А найближче з них усіх

Синок його брата.

І звичайне на селі
 Вбогого дитина,
 Тільки на нїм і була
 Тая сорочина!

Стоїть бідне хлопчиня,

На вогонь пантрує,

Дядьки з носа аж шищать,

А воно й не чує,

Далі богач подививсь:
 “Здоров, каже, сину!
 Вбив що батько на свята?”
 Пита хлопчину.

А хлопчина носом шморг,
 Попід ніс рукою:
 “Убив, каже, дядьку мій,
 Сучку над водою!...”

50.

Порошки

Заслаб мужик на живіт,
 А дідич лічити;
 Дає йому порошки,
 Тай каже зажити.

А той, щобн порошки
 Вишити з водою,
 Нюхнув тільки разів пять,
 Тай сидить совою.

Пересидів цілий день.
 Як рукою знялось;
 Рано дідич запитав:
 “А як тобі спалось?”

—А спало ся, пане мій,
 Спасибі вам, пане:
 “А порошки всі зажив?”
 —Всі винюхав, пане!

“Подякуй же, каже пан,
 Дідуньови свому!”
 А сам тільки посвистав,
 Тай пішов до дому.

51.

Черевики

У неділю мужика
Пані закликає
І на ярмарок його
З просом посилає.

“Jedźże, каже, serce mój,
Sprzedaj miarkę prosa,
A co będzie, za to kup
Trzewiki, bom bosa!”¹⁾

От поїхав наш мужик,
Назад повертає.
“Cóż sprzedałeś, serce mój?”²⁾
Та його питає.

—Та продати то продав,
Каже, мірку проса,
А черевик що питаю—
Все нема “бомбоса”!

52.

Попович

Наспівав ся попів син
За свято доволі,
Та по святах і махнув
Учити ся в школі.

1) Їдь же, каже, продай мірку проса, а що візьмеш, то купи черевики, бо я боса.

2) Що-ж продав?

А мужики й загули,
 Що добре співає.
 От староста там колись
 Батюшку й питає,
 “Куди піде ваш панич,
 Як вийде у люди?”
 —Куди? Звісно у попи!
 Попом собі буде!

“Шкода його на попа!
 Мужик промовляє,
 З нього добрий був би дяк,
 Бо то-то співає!”

53.

Козак і король

Став багатий колись пан
 Короля благати,
 Щоб король йому зволив
 Воєводство дати.

А король йому й сказав:
 “Відгадай три штуки,
 Відгадаєш—тоді на!
 А як ні—на муки!

Перша штука: скільди зір
 В небі серед літа?
 Друга штука: покажи
 Середину світа!

Третя штука: угадай,
 Що думати буду?
 І от тобі цілий рік
 Для твого розсуду!”

Відійшов багач назад,
Та так йому нудно!
Не вгадати—так біда,
А вгадати—трудно!

Сидить, плаче неборак,
Козак проїзджає...
“Чого плачете ви так?”
Старого питає.

Той і каже: так і так!...
“Не журіть ся, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!

І палицю в руки взяв
В кожух одягнув ся,
Чорні вуса підбілів,
В чоботи зузв ся.

І чим дуж до короля.
Король оглядає:
“А що, пане, скільки зір?”
З міною питає.

А той поли закотив,
Чи як довело ся:
—Стільки, каже, в небі зір,
Скільки тут волося.

Задумав ся сам король
Від його відвіту.
“Ану, каже, покажи
Середню світу!”

А той палицю підняв
Може з пів аршина,
Та в підлогу нею гуц:
—Оттут середина!”

Почухав ся наш король,
 Ще раз поглядає.
 “Що-ж я думаю тепер?”
 Козака питає.

— Думаєте, що я пан!
 “А то що за річі?”
 — То за річі, що не пан,
 А козак із Січи!

Засміяв ся наш король,
 Подарував тому,
 А козака відослав
 В золоті до дому!

54.

Козацькі ксьондзи

Раз Хмельницький заявив
 По військови свому,
 Що хто пана приведе—
 Дасть по золотому.

А хто ксьондза—тому три
 Обіцяв ся дати...
 Пішли наші козаки,
 Давай мудрувати.

Тільки пана де дішнуть,
 Виголять чуйрину,
 Та і кажуть: “Памятай!
 Гляди, бісів сину,

Як часами тебе наш
 Спитає Хмельницький,
 То ти, шельмо, говори,
 Що ксьондз католицький.

То бувало приведуть...
 “А хто ти?”—питає:
 —А ксьондз!—каже. Тай козак
 Плату забирає.

І такого-ж тих ксьондзів
 За тиждень прибуло,
 Що і в Римі стільки їх
 Мабуть не було.

55.

Смерть козака

Край Варшави два стовпи,
 На стовпах ділша.
 Під стовпами молодий
 Козак з Чигирна.

І найстаршій Ляхи
 Смерть йому читають...
 Прочитали і кати
 Мотуз натягають...

Але козак подививсь
 На ляхву превражу,
 Каже: “Стійте-но, пани!
 Я щось вам іскажу!

Ви високо не кажіть
 Мене підіймати,
 Буде дучче вам мене.
 В с... цілувати!...”

56.

Перекусіть, пане

Обсунулась стара гребля,
 Місток похилив ся:
 Спала річка невеличка,
 Місток завалив ся.

На камені кілька хлопців
Черепками грає,
Аж ступою через греблю
Панок проїзджає.

“Помагайбі!—каже, хлопці.
—Помагайбі, пане!

“А що у вас млинок меле?”
—Та вже-ж меле, пане.

“А г... змолоти можна?

—Перекусіть, пане!

Як сухеє воно тільки,
То змелеть ся, пане!—

57.

Розумний панич

Привіз дідич раз на свята
Ізі школи сина
І не може натішитись,
Що вчена дитина.

Раз здибає гуменного

І тому хвалить ся:

“Ото, каже, мій синочок,

Як у школі вчить ся!...

Та і розум, що за розум!

Як тобі, Іване?”

—А міні то щось не так-то
Здаєть ся, мій пане!

Бо як би наш панич мали

Розуму до волі,

То нічого їм би було

Вчити ся у школі!

Суходольський

Згинув шляхтич Суходольський
 Вже в костьолі тіло,
 І з під небка ксьондз навколо
 Поглядає сміло.

Далі мову зачинає
 Тільки не по польськи,
 Зачинає по латині
 “Ubi Suchodolski?”¹⁾

І поглянув ще навколо:
 “Ubi Suchodoski?”

Далі ще раз кругом глянув:
 “Ubi Suchodoski?”

Аж п'яничка їден слухав:
 “Ubi” все та “ubi”,
 Далі й каже:—Знаєш “ubi”?
 У чортовій губі!

“Łżesz. gałganie!²⁾ він у Бога!”

Ксьондз відповідає,
 “Враз з святими його хвалить
 І на арфу грає!”

А п'яничка похилив ся,
 За ліхтар узяв ся:
 —Та не знаю, хто з нас “gałgan”,
 Сміло обізвав ся:

1) Де Суходольський?

2) Брешеш. ледащо!

Бо покійник не знав того,
 Як і дутку взяти,
 Та де йому перед Богом
 Ще й на арфу грати!

59.

Варена сокира

Прийшов москаль на постій,
 Заглядає в очі:

“Сварі, бабка, што нібудь!”

А бабка не хоче.

—Нема!—каже.—“Как не бичъ?”

—А нема нічого!

“Да ну, бабка, не шуті!”

—Та нема-ж, їй Богу!

“Так і нет суда на нет!...

А тапор імеєш?”

—Та сокира десь була?

“А вади нагрееш?”

—Та нагрію; що-ж з води?

“Нічаво! пададїм,

Лиш би тапор да вада.

Што нібудь да сладїм!”

Горить вогонь у печі,

Окріп закішає,

Москаль бере у окріп

Сокиру кидає.

“Геспер, бабка, еслі-б так

Хотъ крупі немного...

Єнто булоб знаєш што?

А ну-ка ей-Богу!”

Пішла баба до сінній,
 Пригорщу приносить.
 Але москаль, бісів син,
 Сальця іще просить.

Внесла баба і сальця,
 А далі до юшки
 Підкинула і сама
 Соли та петрушки.

І все її на умі
 Варена сокира.
 А сокиру вже давно
 Витягнув псявіра.

Укнило—їв москаль,
 Баба помагала,
 Москаль ранець натягав.
 Баба доїдала.

Москаль ранець натягнув,
 Тай пішов псявіра,
 Баба-ж сидить та хвалить,
 Що добра сокира.

60.

Жалібний дяк

А що тільки в церкві дяк
 “Іже!” заспіває,
 Бідна баба у кутку
 Мало не вміває.

Аж завважив теє дяк,
 До неї забрав ся:
 “Чого плачете ви так?”
 Стару зашугав ся.

—Як не плакати мені,—
 Стара баба каже,
 Коли мене голос ваш
 Аж за серце вяже.

Так колись моя коза
 На льоду кричала,
 Як там її звірина
 Відну розривала.

61.

Запорожські шори

Хтілось битись козакам,
 Та не суди, Боже.
 Заціпили Москалі
 Кругом Запороже.

Ані битись, ні втікти,
 Нічого діяти:
 “Треба, кажуть, Москаля
 Хоч у шори вбрати!”

Іде трицять козаків
 Москаля просити,
 Щоб пустив їх на лиман
 Риби половити.

Москаль каже: “Так ідть!”

—А як же без виду?

“Ну, так видать, каже, їм
 Кождому по виду!”

—Та на що вам, кажуть ті,
 Богато такого?

Для нас, кажуть, трицяти
 Буде і їдного!

Написали одного,
 Трицять положили,
 А козаки з трицяти
 Триста ізробили.

Тай махнуло триста їх
 За лиман із Січі,
 На другий день знов ідуть—
 Тії-ж самі річі.

Йдуть козаки, тай ідуть,
 А Москаль пускає,
 Аж царня Москалям
 Приказ посилає,

Щоб Москалі тую Січ
 До тла зруйнували,
 А козаків щоб усіх
 На Кубань забрали.

Москалі до козаків:
 “Ура Катерина!!”
 Але в Січі вже була
 Тільки половина.

62.

Ворона і лис

Пробіг лис голодний,
 Через пеньки скаче...
 Аж слухає, десь ворона
 На гіляці краче...

Прибігає, хоч видати,
 Та ніяк дістати...
 Лис хитрить ся і вертить ся,
 Давай підмовляти...

Підмовляє, щоб злізла...
 Прищурює очі...
 Обіцяє мяса гори,—
 Ворона не хоче...

“І не хочу, і не злізу!
 Стала говорити,
 Іди собі, коли хочеш,
 На село дурити!...”

Ти думаєш, що ворона
 Розуму не має...
 Сидить собі на гіляці,
 Нічого не знає...

Та я знаю, що ти хочеш
 Як псявіра їсти...
 І хіба-б я дурна була,
 Щоб думала злізти...”

—“Бог з тобою, голубонько!—
 Став лиш прикидатись:
 Та тепер вже, зозуленько,
 Нічого боятись...”

Вийшов указ з того світа,
 Щоб мир був усюди!
 Щоби мирно собі жили
 І звірі і люди!...”

А ворона розважає:
 “Брешеш ти, мій враже!...”
 Далі кругом подивилась,—
 Та лисови й каже:

“Та який же мир той буде,
 Та спокій між нами,
 Коли онде йдуть до ліса
 Стрільці із хортами!”

—“Будь здорова, голубонько!”

“А то що? Кудати?”

—“Та-ж стрільців лше надносить,
Треба утікати!...”

“А указ же з того світа,
Що про мир писали?”

—“Може вони ще указу
Того не читали”.

“Ну, не бій ся-ж, голубочку!

Я лиш так сказала...

Але вашого указу

І я не читала!...

(1858.)

63.

Вовк, собака і ніт

Як собака стеріг хату.

То його тримали...

Як постарів ся небора.

Взяли тай нагнали...

Іде бідний дорогою.

Притулку шукає...

Аж у лісі на поляні

Вовк його здобає.

“Куди, каже, йдеш собако?”

—“Притулку шукати!”

“А що-ж твої господарі?”

—“Та вигнали з хати!”

“Ну, нічого! Будеш, каже,

У мене служити ..

В мене будеш, як дитина,

У роскошах жити...

А чи їв ти що сьогодні?”

—“Ні, каже, нічого!

“То-ж ходімо обідати!

Каже вовк до його.

Ідуть вони темним лісом,
Ідуть чагарами,
Ідуть вони пустим зрубом,
Буйними ланами...

Ідуть степом... На степови

Стадо коний грає...

Вовк пригнув ся, поглядає,

Здобич вибирає...

“Бачиш, каже, ту лошицю,
Що білії п'яти?”

—“Бачу!”—каже. “Ото з неї
Будем обід мати”.

І в мінуті почав землю

Під собою дерти...

Зачав дерти сиру землю,

Як навісний жерти.

“Подиви ся лиш на мене—
З'їжилась чуприна?...”

—“З'їжилась, собака каже,
Стала як щітина”.

Знов він землю під собою

Зачинає дерти,

Зачинає землю дерти,

Як навісний жерти...

“А поглянь міні лиш в очі:

Чи посоловіли?

Пес поглянув йому в очі:

—“О, посоловіли!...”

Вовк як куля до лошиці!
 Та й не сподівалась!...
 Стадо в ноги в чисте поле!...
 Лошиця осталась.

Беруть вони ту лошицю,
 Теплу ще білують...
 Збілували товсті стегна.
 Стали тай балують...

Попоїв пес тай гадає:
 Нічого служити...
 Тепер собі і без вовка
 Я вже можу жити...

Тільки землі наїсти ся,
 Та сміло кидатись,
 І будь огір, будь лошиця,
 А мусить піддатись.

І найжив ся до вовка,
 Тай давай брехати...
 Давай вовка голодного
 Від лошиці гнати.

—“Іди, каже, коли хочеш,
 А то прийдуть люди!
 Тоді тобі, вражий вовче,
 Тай не з медом буде!”

Подивив ся вовк на нього.
 Як на того біса,
 Махнув хвостом, стрепенув ся,
 Тай пішов до ліса.

А собака коло стерва
 І днює й ночує...
 Тільки в нього і роботи,
 Що все бенкетує...

І скінчила всю лошицю,
 Поживи шукає...
 Іде собі дорогою,
 Аж ката здиває...

—“Куди, котику, мандруєш?”

“Притулку шукати!”

—А що-ж твої господарі?”

“Та вигнали з хати!”

—“Ну, нічого, будеш, каже,

У мене служити...

В мене будеш, як дитина,

У розкошах жити!

А чи їв ти що сьогодні?

“Ні, каже, нічого!”

—“То-ж ходімо обідати!”

Каже пес до нього.

Ідуть вони по степсви...

Табун коний грає...

Пес найкращую лошицю

З стада вибирає...

—“Бачиш, каже, ту лошицю,

Що білії п'яти?

Ото зараз, каже, з неї

Будем обід мати!...”

І в мінуті став пес землю,

Під собою дерти,

Став він дерти сину землю,

Як нав'існий жерти...

—“А що, каже, подивися,

Чи чуприна встала?”

“Ба ні, каже, щось не встала!”

—“Та, кажи, що встала!”

А-ну тепер подиви ся,
 Чи встала чуприна?"
 Хоч не встала, а кіт каже:
 "Встала, як щітина".

Зачинає знов він землю
 Під собою дерти...
 Зачинає землю дерти,
 Як навісний жерти!

"А поглянь-но, каже в очі:
 Чи посоловіли?"

Подивив ся кіт у очі;
 — Не посоловіли!

"Та кажи бо, старий дурню,
 Що посоловіли!..."
 Тоді котик вже і каже,
 Що посоловіли...

Він як кула до лошиці!
 Вона копитами!
 Так собака і розклав ся
 До гори ногами!...

Прийшов котик, глянув в очі—
 Очі вже темніли...

— От тепер, собі промовив,
 То посоловіли! (1858).

VI.

ПРИКАЗКИ

на попів та ксьондзів

64.

Піп на пуці

Начитав ся піп удовий.

Як святії жили,

Як то вони по пустинях

Господа молили...

Тай задумав і сам грішний
 З світом попрощатись,
 Зайти собі межі пущі,
 Тай собі спасатись...

І зібрав усю громаду,
 З нею розпростив ся...
 Взяв з собою молитовник,
 В пущу віддалив ся...

Але де йому до пущі!
 Привик до ковбаси...
 До чарочки горілочки,
 До борщу, до кашки...

Привик собі як часами
 То й дечого вжити...
 То де йому серед пущі
 Корінцями жити?...

Пробув в пущі одні сутки...
 Ба щось не прядеть ся...
 Пробув другі шп удовий...
 Ба, вже й нитка рветь ся.

Взяв добродій молитовник,
 Назад повертає...
 “А що-ж то ви не на пущі?”—
 Громада питає...

—“Не питайте, добрі люди!
 Став шп говорити—
 Не з такими животами
 Серед пущі жити!...”

Піп з кропилом

На Ордані, яв звичайно
У людий буває,
Ходить батюшка з кропилом
Хати окропляє...

Ходить батюшка з кропилом
Чого-ж тут боятись?
Але їдна молодиця
Аж пищить сховатись...

Ставить діти на прищічку,
Каже їм сказати,
Що матері нема в дома,
На ярмарку мати...

Сама лізе під постелю,
Лежить, уприває...
Далі чує—отець входить,
“В Ордані!” співає.

Отець входить, всюди кропить
Образи і пороги.
Вікна, стелю і постелю...
Тай зглянув в ноги.

І нічого... дає дітям
Хреста цілувати.
Тай питає, мов не знає:
“А де ваша мати?”

—Пішли мати на ярмарок,
Нема в дома мамі!—
Закричали малі діти
Рівно голосамн...

“То скажіть же своїй мамі
Й показав рукою—
Нехай бере на ярмарок
І ноги з собою!”

66.

Піп у ризах

Ходить собі по ярмарку
Молодчина жвавий,
Підглядає що в батюшки
Гроші у халяві...

Та і гроші-ж то хороші,
Самії дукати;
“Будь що буде, промовляє,
А треба дістати...”

Сюди, туди повернув ся,
Вже й видумав штуку,
Підстунає до батюшки,
Цмок його у руку...

“Батюшечко, став казати,
Вчиніть мою волю!...
Потрудіть ся на часочок
До краму зо мною...”

Оце, бачте, я для церкви
Ризи вибираю,
Та сам бачу, що ні міри,
Ні путя, не знаю...”

Пішов батюшка до краму
Ризи вибирає...
Вибрав самі що найкращі,
На себе вибирає...

А той присів коло нього
 Нїби поправляє,
 А тут тільки від калитки
 Ремінці збирає...

Шарп калитку... та у ноги...
 Піп до нього хоче...
 А кацап його за ризи:
 Пагаді, пан-отче!...

Заким отець повернув ся,
 З себе ризи скинув...
Молодчина з його грішми
 Десь як вітер згинув.

67.

Чорт

Приглянув ся ксьондз добродїй
 До чужої жінки...
 Що день божий посилає
 Фіги та родзинки...

Посилає, все питає,
 Коли згода буде;
 Коли її чоловіка
 У дома не буде...

Але жінка не тих жінок:
 Подарунки брала.
 А ксьондзови усе такі
 Слова не давала.

Далі видить, треба дати—
 Нічого робити...
 Тільки собі замшляє
 Ксьондза підголити...

Каже мужу. Муж навмисне
Зраня виїжджає,
А вона тут повну скриню
Сажі наспає...

Насипала, зачинила,
В печі розпалила,
Та ніби то на вечерю
Ксьондза запросила...

Ксьондз приходить, габіт з себе
Жарти починає...

Помаленьку, помаленьку,
Ба вже й обіймає...

Помаленьку, помаленьку,
Ба вже і за діло...
Аж тут раптом коло хати
Щось затуркотіло.

“Ах, нещастя!—жінка каже,
Кінець мого віка!
Чи-ж не лихо притащило
Мого чоловіка!

Іскідайте живо шмаття,
Голі розбирайтесь!
Та от скриня коло лави,
У скриню сховайтесь!”...

Ксьондз скидає й помагає
Сама господиня...
І в мінуті з голим ксьондзом
Зачинилась скриня...

Входить в хату і господар,
Ніби то не знає...
Стелеть ся собі на скрині,
Тай спати лягає...

Лежить собі на тій скрині...

Тай почав казати:

“А що, жінко, завтра каже

Тра скриню продати...

Коло нас тут не далеко

Торговця буде,

Повезу її до лиха,,

Може куплять люде!”

—На що тобі продавати?

Каже молодця,

Нехай собі буде в дома

Може пригодить ся!

“Пригодить ся, пригодить ся.

А знаєш мовчати?

То-ж не твоя, моя скриня!

Я хочу продати!”

І обое господарі

Разом замовчали.

Замовчали, помірились,

Тай позасинали...

Устав рано пан господар,

Коні запрягає...

Вивалює на віз скриню,

Коні поганяє...

Їде собі на ярмарок

Скриню продавати...

Але їде й пан з жиною

До костьола знати...

Оглядає, тай питає:

“Що везець, Іване?”

—Везу скриню, Іван каже,

В скрині чорта, пане!

А тут пані обернулась
 Тай панови каже:
 “Proszę, duszko, tego chłopa,
 Niechaj on pokaże!...”

“А який то чорт у тебе?
 Покажи, Іване!”
 —Дайте хіба рублів копу,
 То покажу, пане!

Вилічив йому пан гроші...
 Іван ізлізає,
 Кладе гроші у кишеню,
 Скриню відмикає...

Як вискочить ксьондз із сажі!
 Боже, Твоя воле!
 Світу божого не бачить,
 Біжить через поле!...

А тут пані у долині:
 “Ach moje serduszko!...
 Popatrzaj się, popatrzaj się
 Jeszcze j samiec duszko!...”

68.

Там її кінець

Архірей один заморський
 Такий звичай мав,
 Як без грошій була просьба,
 То і не приймав.

Аж дяк якось коротенько
 Просить стихаря
 І на білу середню
 Кладе хабаря.

Архірей і не гадає,
 Що там далі є,
 Пробіг жваво його просьбу
 Тай назад дає.

—Той і просить: “Прочитайте!

—Та я прочитав!

“Та іще раз прочитайте!”

—Ще раз прочитав.

“Моя просьба на тім боці
 Там її кінець!”

Аж тоді затримав просьбу
 Святий пан-отець.

69.

Ви, пане-отче

Пишаєть ся архірей,

Попа молодого:

“Який, каже, тебе чорт

Висвятив дурного?”

А той йому неборак

Подивив ся в очі:

—Та святили, каже, ви,

Пресвятий пан-отче.

70.

Чого люде не скажуть

Не питає архірей,

Що сам не без того.

А бештає за гріхи

Вдівця молодого.

“Хто казав вам?”—каже той,

—Як то хто? а люди:

Та хто тепер людам тим

Вже вірити буде?

“Та вже вони і на вас,
Пресвятий пан-отче,
Розкажуть то і то,
Звичайно не в очі!”

Здихнув собі архірей:
—Іди-ж, каже, з Богом!—
Та ще й хрестом наділив
Вдівця молодого.

71.

Biskupstwo

Коли біскуп був не біскуп,
А плебан убогий.
То і пара добре везла.
А часом і ноги.

А як біскупом зробив ся
Та вбив ся у сало,
Тоді йому й чотирох
Зробило ся мало.

Раз він гнав ся шістьма кіньми
В шовках та у злоті,
Як нагнав ся на баюру,
Застраг у болоті.

Бились, бились сині коні,
Тай лягли до лпха;
Мовчав, мовчав і сам біскуп
Тай промовив стиха:

“Co to, каже, być plebanem?
Plebanstwo to głupstwo!
Lecz biskupem—co za ciężar!
Ciężarne biskupstwo!”

Pasa na dzieci

Їздив біскуп по панах,
Грошій налунив ся,
Подарункін нахапав,
Наїв ся. напив ся.

А тут йому ще їден
Гедзелу підносить
І ситого на обід
Ще до себе просить.

Іде біскуп і туди,
За столом сїдає...
Ото страву подають,
Дідич припрошає.

А той їв би такн ще,
Тільки промахнув ся—
У дорозі на біду
Поясом стягнув ся.

Що робити? Розпусти—
Якось не годить ся!
А так сиди та не їж—
Дідич образить ся...

Аж тут якось під вікном
Малі діти грались
І, звичайне дїтлахи,
Бігали, сміялись.

Ото біскуп не промах
На хвиглі береть ся:
“Ej że, dzieci, będą bié!”
Кричить і смієть ся.

“Ej że, dzieci, będę bić!”

А діти сміють ся,
Та вже собі й до вікна
По кількоро пнуть ся.

Тоді біскуп з себе пас:
“Poczekajcież dzieci!”

Та на хлопців помахав:
“A pasa na dzieci!”

73.

Курася od oszu

Десь там у кляшторі
За часу їдного
Сповідав законник
Ляшка молодого.

Ляшок признаєть ся,
Що звів раз дівчину:

Законник пита:
“A kiedyż to synu?”

Той йому і каже:
—Raz, каже w gaiku
Przy szumie strumyka,
Przy pieniu słowika...

Przy świetle księżycy”...

А той бідний слухав,
Далі ухватив ся
Руками за вуха:

—Nie mów, каже, nie mów,
Nie mów, ja cię proszę,
Bo ty użył, serce,
Diabelskich roskoszy.

“To mnie, mój księżuniu,
Doktor perswadował,
Żebym tak się sobie
Od oezu kurował!”

А законник бідний
Тяжко обливав ся...
Дай—Nie wierz, serce,
Nie wierz!—обізвав ся.

Bo gdyby to pomoc
Była od tej kury
I ja bym już widział
Dawno przez te mury!

74.

Pzywitanie

Захтіли брацішки
Біскупа витати,
Тай кажуть їдному
Привіт написати.

Але той сірома
Хоч бери на муки,
І пера не вміє
Узяти у руки.

І ходить, сумує,
Не вище, не ляже,
Аж оден брацішок
Раз до нього каже:

“Чого так сумуєш?
Не жури ся, брате!
Як приїде біскуп—
Міні давай знати!”

Приїжджає біскуп,
Брацішок до того:
А той як на збитки.
Не писав нічого.

—Zmiłuj się mój bracie!
Bo cię Pan Bóg skarze!
А той тільки чарку:
“Wszystko będzie!”—каже.

“Ty staniesz do mowy:
Ja siądę w zaciszku,
Co ja będę mówić,
I ty mów, braaciszku!

Стає той до мови,
А той заховав ся.
Коли чує—шелеп
В костолі підняв ся.

Тай питає того:
“А już, каже, przyszedł?”
—А той до біскупа:
—“А już, каже przyszedł?”

Той бідняка з серцем
І жальом і сміхом:
“Cicho!” йому каже,
А той собі—“Cicho!”

Тоді той озвав ся:
“Jakі że ty dureń!”
А той до біскупа:
—“Jakі że ty dureń!”

75.

Страшний суд

В страшно-судную неділю
Ксьондз казаня говорив,
Став за божий суд казати,
Тай на гріх пересолив.

Слухав, слухав бідний Мазур,
Далі тяженько здихнув,
Подивив ся на Jezus-a
Й головою похитнув.

“Коли так, промовив, Jezu,
Ти судити нас будеш,
То будь певний, сам як палець,
Серед раю заживеш!”

76.

Набожний ксьондз

Вїхав біскуп у село,
Мазура здібає:
“A czy w domu teraz ksiądz?”
Ласкаво питає.

—Нї, не в дома, каже той,
Пішов на хрестини.
Ксьондз сусїда якось мав
Недавно родини...

“Ksiądz ma dzieci i ten chrzci?”

—А що-ж тутай злого?
Той у сього охрестив,
Сей тепер у того!

Почув біскуп тай здихнув:
 “Dzieci bez małżeństwa!...
 Sługa boski trawi czas!...
 Lud bez nabożeństwa!...”

А czy często mszę on ma?”

—О, завсїгди, пане!
 Хоч так часом підїсе,
 Що й рівно не стане.

І руками бідний все
 Олтарик хапає,
 А все таки цілу мшу
 Добре відправляє.

VII.

Р І Ж Н І

77.

Турецьна нава

Взяли Турки козака.
 На смерть засудили.
 Межи ноги йому кіл
 Довгий заложили,

Тай довбнею і женуть.

А той тільки каже:

“Та бий рівно, коли беш,

Не мили ся, враже!” 13. жовтня.

78.

Храбрый Лях

Здїбало ся два Ляшки:
 Їден і хвалив ся,
 Як недавно на війні
 З козаками бив ся.

“Już to,—każe,—długo mnie
Nie zapomną wrogі,
Bo psіawiarą może stu
Odrąbałem nogi!

—Co to nogi!—każe той,
Głowy rębać było!
“I ja chciałem, bracie mój,
Ale głów nie było”.

14. жовтня.

79.

Господь дав

Пішов козак молодий
В далеку дорогу,
Кинув жінку молоду,
Та хату убогу.

Повертає за сїм літ,
Хату оглядає,
Дивуєть ся сам собі,
Хати не пізнає:

Його хата—як вінок,—
Новенька, біленька...
—“А звідки то,—запитав,—
Голубко сивенька...

“Та то,—каже.—Господь дав
За твою дорогу!”
Козак шапку підійняв:
—“Слава,—каже—Богу”.

Входить в хату; скрізь лавки
І столи хороші,
А на столах і лавках
Валяють ся гроші.

Козак глянув навкруги
 Жінку обіймає,
 Поцілував кілька раз,
 —“Звідки то?” питає.

“І то,—каже,—Господь дав
 За твою дорогу!”

Козак хрест святий поклав:
 —“Слава каже—Богу!”

Коли гляне у куток,—
 Аж дітий копиця,
 —“А то звідки?”—“Господь дав!”
 Каже молодниця.

А той носом покрутив
 —“Добрый,—каже,—тато!

Але,—каже,—на сей раз
 Порав ся багато!” 14. жовтня.

80.

Заяць

Виніс мужик гусака
 В місто продавати,
 А погані жидюки
 Давай кепкувати.

Обступили навкруги
 Бідного Іванця,
 Тай питають як на сміх:
 “Що хочеш за зайця?”

Подивив ся наш мужик,
 Тільки засміяв ся;
 —“Геть, погана жидово!”
 Тай далі попхав ся.

Аж там його жидюки
Знову обступають
І знов його, як на злість,
За зайця питають.

Плюнув мужик жидови
Куди там попало...
Іде далі, ба й йому
Щось непевно стало.

—“Хоч видить ся, що гусак,—
Промовляє тихо,—
А може то й не гусак,
А так яке лихо;

Може дідько, або що...”
Стиха розважає,
Аж знов його жидова
За зайця питає...

—“Ізчезай же, сатано!”
Мужик обізвав ся
І гусаком замахнув,
Та як розмахав ся,

Та об землю ним гугуп
Посеред дороги!
А сам вуха затулив
Та з міста у ноги!

15. жовтня.

81.

Баран

Набілив Жид міляків,—
І тільки смеркає,
Все то бідним мужикам
За срібло спускає.

А сам то він був купець,—
 І торгував мясом,
 То бувало, що не крав,
 То кушував часом.

Але колись у ночі,
 Тільки що ліг спати,
 Хтось пукає у вікно,
 Просить ся до хати.

“Хто?”—питаєть ся жидок.
 —“Я,—каже,—пустіте!
 Може треба барана?
 Барана купіте!”

Пустив його у коринму:
 А той мішок з себе:
 —“От вам, каже—і баран,
 Куніть, коли треба!”

“А що хочеш?”—“Три коши!”—
 Жид мацнув руками,
 За барана заплатив
 Трома кошійками.

Сам не світить, бісів син,—
 А той не говорить:
 Навпомацки і бредуть
 З мішком до комори.

А комора у жидка
 Була—і крамниця.
 А часами за їдно
 Була і різниця.

Упустили барана:
 Мужика не стало.
 Чи спав жидок, чи не спав,—
 Але вже свитало;

Жидок живо захопив
 Всі свої прибори,
 Живо кашці,—і летить
 Бігцем до комори.

Але тільки відчинив,—
 Ахнув неборака:
 Йому замість барана,
 Скочила собака.

І пропав його баран.
 Але й того мало:
 Із комори з бараном
 І мяса не стало.

15. ЖОВТНЯ.

82.

Розмова

Прибув Мошко з Петрополя
 Тай людий дурив,
 Що ніби він у столиці
 З царом говорив.

—“А як же ви говорили?”—

Якийсь запитав.

“О, ми славно говорили,”—

Мошко відвічав:

“Я казав усе царови:

Ура та ура!

А воно мені казало:

Дурак та дурак!”

15. ЖОВТНЯ.

83.

Надгорода

Раз тонив ся грубий Лях.

Став репетувати,—

Мужик їден і побіг

Пана ратувати!

За чуприну ухопив,
 З води витягає,
 Пан дякує мужику,
 Гроший добуває.

Аж надходить другий Лях:

“Co to”—запшав ся.

—Таż wyciągnął z wody mnie!

Грубний обізвав ся.

“O, widziałem, каже той,
 Widziałem, jedyny,
 Jak on ciebie, bracie mój,
 Ciągnął za czuprynę!”

—Za czuprynę czyż to tak?ffi

“Za czuprynę, miły!”

—O. psia wiara-ż! крикнув той

Із і всеї сили.

—Sto nahajów za to psu!

І що-ж?—Протягнули

І сто йому нагаїв

За добро креснули.

16. ЖОВТНЯ.

84.

Змислий Лях

Ходить Ляшок по коршмі,

А хочеть ся їсти.

Питаєть ся шинкаря:

“Czy niemasz pieczysteј?”

—Та є, пане!—каже той,

Питає: “По чому?”

Той відказує йому,

Що по золотому.

“A czy będzie chleb i sos?”

—Та же буде, пане!

“A nie płacą zato już?”

—Та не платять, пане!

“To wiesz, serce, каже Лях

Pieczystej nie trzeba,

A podawaj lepiej mnie

Lecz sosu ta chleba!” 17. жовтня.

85.

Господар хати

Мужик лиха наробив,

А жінки бояв ся,—

Сюди-туди по кутках,

Тай під піл сховав ся,

Та лопатою під піл:

“А вилізай, враже!”

А той далі у куток—

Тай до неї каже:

—“Геть, бісова сатано!

Геть, бісова мати!

Тепер мене не займай;

Я господар хати!” 17. жовтня.

86.

Ні зле. ні добре

“Здоров, брате!”—А, здоров!

“Що-ж ти так змінив ся?”

—А не диво, брате мій,—

Бо я оженив ся!

“Слава Богу!”—каже той.
 —Ні, не слава Богу:
 Моя жінка і бридка,
 І крива на ногу.

“То зле, брате!” каже той.
 —Ба ні, не зле, брате!
 Бо за нею я як чорт
 Зробив ся багатий;

Славну хату збудував,
 Ходив у дорогу!...

“Слава Богу!”—каже той.
 —Ні, не слава Богу!

Воли згинули в Криму,
 До дому вернув ся,—
 Аж і хата у вогні,
 І хати позбув ся...

“То зле, брате!”—Ні не зле!

Як хата горіла,
 То і жінка там моя
 В вогні околіла.

17. жовтня.

87.

Крамная сорочка

Підсунув ся раз козак
 Під панську дочку
 Тай від неї і дістав
 Крамную сорочку.

Але тільки натягнув,
 Тай скинув до лиха.
 Ото панна його раз
 І питає стиха:

“А крамная, каже, де?”
 —Та крамна лядащо!
 “Чого?”—каже.—Бо в крамній
 Чухатись нема в що!” 18. жовтня.

88.

Розпятий Жид

Зайшов козак до жидка
 Вина купувати,
 Тай просить ся аж у льох,—
 Щоби скуштувати.

А жидови не в тямки
 Козацькій жарти:
 Веде його до бочок
 Тай точить шів кварти;

Але тільки наточив,—
 Аж чопа чорт має!
 Що робити? Жидок—тик,
 Пальцем затикає.

А той собі за вино,
 Стихача регоче,—
 Та ще з другої вина
 Скуштувати хоче.

Жидок точить йому знов,
 Знов чопа шукає
 І знов бочку, як і ту,
 Пальцем затикає.

А той собі поховав
 Обидва кілочки,
 Та ще точить у відро
 З середної бочки;

Точить собі у відро,
А чопа закинув,—
Як наточив до верха
Тай із льоху згинув.

А з барилка і біжить...
Не порадиш криком!
Жидок живо і заткнув
Барило язиком.

І зігнув ся, аж сопе!
І що, бідний, крикне,—
То з барилка йому так .
Межи очи й сикне.

І розп'яв ся грубій Жид,
Вина не пускає.—
А козак собі пішов
І гадки не має.

18. жовтня.

89.

Славная конина

Сидить мале циганя,
Коня виїжджає,
А старий—його й коня
Нагайкою крає.

Заплакало циганя,
Лягло на коневі...
А той тоді до купця
Тай каже кущеві;

“Та купи́ уже, купи́,
Славная конина!
Чи-ж не бачиш як по ній
Сплакалась дитина?”

18. жовтня.

Жид на чатах

Ставить Москаль жидюка
 На московські чати,
 Тай і учить на сей раз
 Як то чатувати:

“Сматрі, каже, хто-б ні шол,
 Ти станавись тут же,
 Да страшівай: хто ідьот?
 Сматрі, не забудь же!

“І как скажет тебе: “Свой”.
 Пусті єво з Богом,
 А как только замалчіт,
 Так бері такова!...

І сам таки край жидка
 Іде в опівночі...
 Жидок крикнув: “Кто ідьот?”
 Витріщає очі.

Той і каже: “Ето я!”

—Ето ви, Міхало!

А я думал—ето свой,

Аж мне страшно стало!

18. жовтня.

Циган на сповіди

Раз задумав циганчук
 Гріхи сповідати.
 Іде просто до пона,
 Приходить до хати.

Оглядає,—ні пона,
 Ні слуги Бог має,
 А в горосі, у печі,
 Сало закипає.

Циган сало із горшка,
 Живо із пекарні,
 Через цвинтар позад гузь
 Та й до паламарні.

В паламарні як на гріх—
 Шапка на кілочку;
 Він і шапку потягнув,
 Сховав у куточку,

Тай тоді вже до попа
 Гріхи сповідати.
 Ото піп йому дає
 Хреста цілувати.

Поцілував циганчук;
 Піп його питає,
 А той йому всі гріхи
 І оповідає:

“Та й сьогодні,—каже,—я
 Нагрішив по троху:
 Ранком вигнав я свиню
 З чужого городу.

А у церкві шапку зняв!...” —
 Говорить несміло.
 А піп йому:—“То не гріх!
 То добре діло!”

Добре, добре, нехай так.
 По “Буди Господне”
 Піп до шапки,—але ба!
 І місце холодне...

Піп—до дому, до горшка,
 Де кишло сало,
 І там йому лиш горох—
 А сама не стало.

І промовив старий піп:
 “Отже-ж признавав ся!
 А я старий та дурний—
 І не догадав ся!”

20. ЖОВТНЯ.

92.

Сміх

Наробились мужики,
 Разом полягали.
 Позіхнули кілька раз
 Тай позаспали.

Але їден чи здурів,
 Чи чорт його знає,
 За сокиру ухопив,
 Стиха підіймає,

Хвать їдного по карку!
 Голова відпала:
 А той голову за чуб,
 Тай із нею драла!

І забіг межі корчі,
 Голову ховає
 Тай сам собі неборак
 Стиха промовляє:

“То-ж то,—каже,—я сміху
 Буду з него мати.
 Як устане та пічне
 Голови шукати!”

93.

Пісня

Голе, голе моє поле!
 Де-ж ви, ясні квітоньки?
 Позгасали, поснадали.
 Як на небі зіроньки.

І стебло пересхло.
 Як билина полягло.
 Діти, діти,—мої квіти,
 Як погляну я на вас,
 Серце мліє, каменіє,
 Що цвіли ви тільки раз.
 Раз росли, раз цвіли,
 І без долі опали.

Не для ділка свого пчїлка
 Вас ізсала, як дитя,—
 То жарою, як марою,
 Перервало вам життя.
 І росли, ні сльози
 Не спадало для краси.

І дівчина як калина
 Вас не рвала на косу,—
 Вас зірвали, розірвали
 Вітри буйні без часу:
 І без літ на весь світ
 Розпустили вялий цвіт!

Доле, доле, моя доле:
 Верни-ж мої квітоньки,
 Верни діти, мої квіти,—
 Верни-ж мої зіроньки!
 Але ба! не сївба!
 Не мине моя журба.

94.

Гей бики!

Та гей, бики! Чого-ж ви стали?
 Чи поле страшно заросло?
 Чи леміша пржа поїла?

Чи загупилось чересло?
 Вперед бики! балилля зсохло,
 Самі валять ся будяки,
 А чересло, леміш новії...

Чого-ж ви стали? Гей бики!

Та гей, бики! Ломіть бадилля,
 Ломіть його, валіть на прах,
 Нехай не будо того зілля
 На ваших батьківських полях!
 А чересло мое із ліва,
 Леміш із правої руки
 Зітнуть і корінь того зілля;—
 Чого-ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! З'оремо поле,
 Посієм ярее зерно,
 А спаде дощик, незабаром
 З землі пробудить ся воно.
 Пробудить ся і на світ гляне,
 І як дівочії вінки

Зазеленіють наші ниви,—
 Чого-ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зерно поспіє,
 Обілля золотом поля.
 І потече ізнову медом
 І молоком свята земля:
 І все мине, що гірко було,
 Настануть дивнії роки.
 Чого-ж ви стали. мої діти?
 Пора настала! Гей, бики!

95.

Богдай тебе

Коли я із тяжкої туги
 На лаві дубовій лежав,

Останній карбованець срібний
В пусті калитці держав.

Аж тут навинулась дівчина
І я свою тугу забув;
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе Бог не забув!

І сів я на лаві дубовій
І сіла дівчина моя,
Дівчина мене обійняла,
Обняв же дівчину і я.
Їден поцілунок гарячий,—
І я як від чарів ожив;
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе Бог оживив.

Дівчина мене пригорнула,
Дівчину і я пригорнув,
Дівчина на лаві заснула
І я коло неї заснув.
І снилось так мило та любо,
І я через сон говорив:
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе Господь любив!

Раненько дівчини не стало,
І знов я на лаві лежав,
І міцю слабими руками
Пустую калитку держав.
Узяла, псявіра, узяла
І я собі тихо сказав:
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе дідько узяв!

Полюби мене

Линий я, волосся спало,
 Решта білая як сніг,
 Недалеко моя яма,
 Та я в яму ще не лїг;
 Що збіліло—замалюю,
 Ще й нового накуплю;
 Полюби мене, дівчино,
 То-то я тебе люблю.

Не багато в мене мізку,
 Та і пусто в голові,
 Та я змалку оженив ся
 На багатїї вдові;
 І я собі узяв гроші,
 А Бог—милую мою;
 Полюби мене, дівчино,
 То-то срібла надаю!

Не ложив я свої шиї
 На правдивїї ваги,
 Погнув її не їдному
 Аж до самої ноги.
 За то тепер як биндамп
 Собі шию обівеш;—
 Полюби мене, дівчино,
 То-то слави нажиєш!

Скаменїло моє серце,
 Хоч і м'якше не було.
 Як дитина—не гадає,
 Що добро і що то зло:
 Але за то як часами
 Кілька крапельок прийму...
 Полюби мене, дівчино,
 То-то щиро обійму.

З М І С Т

	Сторона
Промова	3
<i>I. На Циганів</i>	
1. Циган з хроном	7
2. Місяць	8
3. Вмілисьте, кумцю, варити	8
4. Без язика коняка	9
5. Циганський похорон	10
6. Циган в огірках	11
7. Лев і пролев	12
8. Циганська смерть	18
9. Циган пасічник	19
10. Циганський хрест	20
<i>II. На Німців</i>	
11. Води	21
12. Зелений пес	22
13. Prosie się	23
14. Рає	23
<i>III. Про Жидів</i>	
15. Фурманка з Жидами	24
16. Рабін і Запорожець	26
17. Бороданий Хусит	30
18. Що то мати, що то діти	32
19. Штукою зайшов	34
20. Сам поїду	35
21. Подорож до Єрусалима	36
22. Оливо не вадить	44
23. Жидівська дитина	45
24. Горобці	45

25. Голодний Жид	46
26. Пан Чехович	46
27. Рснѣа	47
28. Масло	48

IV. Для Лялів

29. Лпст	49
30. Камінний святий	50
31. Ляшська натура	51

V. Прикази для своїх

32. Пан і Іван в дорозі	51
33. Не вчорашній	56
34. Ой питоньки, питоньки!	58
35. Що то болить	59
36. На калитку	59
37. Цікавість	60
38. Треба всюди приятеля	60
39. Чужая дитина не то, що рідня	61
40. Згуба душі	64
41. Ксьндзів наймит	65
42. Крива баба	66
43. Чуприна	68
44. На що Бог сотворив	68
45. Еге, гай!	69
46. Доц	69
47. Слабій зуб	70
48. Школяр	71
49. Вбили	72
50. Порошки	73
51. Черевики	74
52. Попович	74
53. Козак і король	75

54. Козацькі ксьондзи	77
55. Смерть козака	78
56. Перекусить, пане	78
57. Розумний паннич	79
58. Суходольський	80
59. Варена согира	81
60. Жалібний дяк	82
61. Запорожські шори	83
62. Ворона і лис	84
63. Вовк, собака і кіт	86

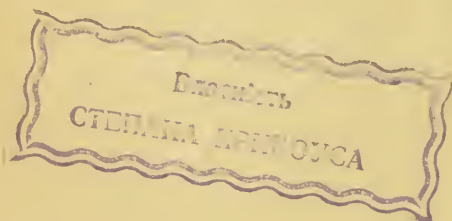
VI. Прикази на понів та ксьондзів

64. Піп на пущі	90
65. Піп з кропилом	92
66. Піп у ризах	93
67. Чорт	94
68. Там її кінець	97
69. Ви, пан-отче	98
70. Чого люде не скажуть	98
71. Biskupstwo	99
72. Pasa na dzieci	100
73. Kuracya od oszu	101
74. Przywitanie	102
75. Страшний суд	104
76. Набожний ксьондз	104

VII. Ріжні

77. Турецька кава	105
78. Храбрый Лях	105
79. Господь дав	106
80. Заяць	107
81. Баран	108
82. Розмова	110

	Сторона
83. Надгорода	110
84. Змислий Лях	111
85. Господар хати	112
86. Ні зле, ні добре	112
87. Крамная сорочка	113
88. Розпятий Жид	114
89. Славная конина	115
90. Жид на чатах	116
91. Циган на сповіді	116
92. Сміх	118
93. Пісня	118
94. Гей бики	119
95. Богдай тебе	120
96. Полюбн мене	122

Накладом КНИГАРНІ ВАСИЛЯ ГРИШКА в Скрентон, Па.

вийшли і є на складі слідуєчі книжки:

Число	Назва книжки	Ціна
8.	Казки про Циганів, гумористичні оповідання і вірші	10
9.	Весела Читанка з образками	15
11.	Американець, штука театральна	15
15.	Вертеп, сценічна картинка для колядників..	5
16.	В неволі темноти, штука театральна.....	25
17.	Блудний син, штука театральна	25
18.	Причта про садівника і інші веселі оповідання і гуморески	40
19.	Галицькі анекдоти. Веселі оповідання з Галицького життя	10
20.	Як мене вибирали дружною	10
21.	Гална смерти. Военне оповіданє	5
22.	Оповіданє про сорок розбійників, котрих побивала служниця Алї-Баби	20
23.	Іцко Сват, штука театральна	10
24.	Як пан собі біди шукав. Оповіданє Ів. Франка	15
25.	Із звірячого царства, сотня найкращих казок	20
26.	Сорокаті штани і інші веселі оповідання і вірші	25
27.	Як Михась син мельника ходив до неба по діамант	20
28.	Збірничок найкрасших пісней церковних ..	15
29.	Виворожила, комедія в однім актї	10
30.	На стрічу сонцю золотому, повість	50
31.	Історія про сироту Івася	20
32.	Пан писар, штука театральна	20
	Під прапором свободи. Вибір патріотичних деклямацій	30
	Народні Казки. Сім книжочок	90

Замовленя і гроші посилайте на адресу:

BASIL HRISHKO,

437 North 6th Avenue,

Seranton, Pa.